

Výchova mladého člověka k tradicím, etnografickým hodnotám

Renata Králová

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Renata Králová**

Osobní číslo: **H128333**

Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Výchova mladého člověka k tradicím, etnografickým hodnotám**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na výchovu mladého člověka ke kulturním (folklórním) tradicím;
 - na možnosti udržování nehmotné tradiční lidové kultury v rámci rodiny a obce;
 - na folklórní odkaz odrážející se v současném životě jihomoravské vesnice Mutěnice.
- Součástí práce bude kvalitativní výzkum zaměřený na výchovu mladého člověka k tradicím.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČAČKA, O. Psychologie dítěte. 3. doplněné vydání, Tišnov: Sursum, 1997. 156 s.

FROLEC, V. Dítě a tradice lidové kultury. Brno: Blok, 1980, 183 s.

KOLEKTIV AUTORŮ: Mutěnice – Dějiny vinařské obce. Obec Mutěnice. 2002, 593 s.

PETRÁČKOVÁ, V., aj. Akademický slovník cizích slov. Praha: Academia, 2001. 834 s. ISBN 80-200-0982-5.

PÁVKOVÁ, J. Pedagogika volného času: teorie, praxe perspektivy. 3. vydání. Praha: Portál.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Antonín Řehoř, CSc.**
Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce: **15. prosince 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

Ve Zlíně dne 15. prosince 2014

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

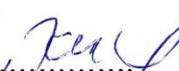
- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užit své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně

20.2.2015

RENATA KRÁLOVÁ,

Jméno, příjmení a podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku výchovy mladého člověka ke kulturním tradicím a etnografickým hodnotám. Hlavním cílem této práce je zjistit podíl vlivu tohoto přirozeného prostředí na osobnost mladého člověka, ale také na udržování určitých folklórních zvyků v samotných rodinách, jež zde žijí a snaží se být v této oblasti pokračovateli. Nastiňuje pohled na výchovu k hodnotám a charakterizuje zakotvení výchovy v kurikulárních školních dokumentech. Příkladem může být jihomoravská vinařská vesnice Mutěnice a zmapování jejího celoročního životního stylu.

Klíčová slova: kultura, folklór, výchova, lidové zvyky a tradice, rodina, vzdělávání, životní styl obce.

ABSTRACT

The study is focused to the problem of education of young people to cultural traditions and ethnographic values. Main objective is to determine the proportion of the effect of this natural environment on the young person, but also to maintain certain folk customs of their own families who live here and try to be in the region successors.

It outlines the view of education to values and characterizes the embedding education in the school curriculum documents. An example might be a Moravian wine village Mutěnice and mapping its year-round lifestyle.

Keywords: culture, folklore, upbringing, folkways and tradition, family, education, lifestyle village.

Ráda bych touto cestou vyjádřila svůj dík doc. Ing. Antonínu Řehořovi, CSc. za jeho cenné rady, trpělivost a ochotu při odborném vedení mé bakalářské práce.

Dále bych chtěla poděkovat svým rodičům za podporu při mém studiu.

Motto: „Národ, ať je malý nebo velký, nesmí nikdy ztratit svou původnost, jinak by přestal být národem.“

T. G. Masaryk

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 21. 4. 2015

.....
Renata Králová

OBSAH

ÚVOD.....	8
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 VÝCHOVA MLADÉHO ČLOVĚKA	11
1.1 VYMEZENÍ POJMU VÝCHOVA	13
1.2 VÝCHOVA K TRADICÍM A HODNOTÁM.....	16
1.3 UMĚNÍ A KULTURA JAKO SOUČÁST RVP (RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM).....	19
2 TRADIČNÍ LIDOVÁ KULTURA	24
2.1 DĚLENÍ LIDOVÉ KULTURY	26
2.2 FOLKLÓR A LIDOVÉ TRADICE V SOUČASNOSTI	28
2.3 FUNKCE DĚTSKÉHO FOLKLÓRU	30
3 MUTĚNICE – FOLKLÓRNÍ OBEC SLOVÁCKA	34
3.1 HISTORICKÝ OBRAZ LIDOVÉ KULTURY V MUTĚNICÍCH.....	36
3.2 KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ŽIVOT V OBLI.....	38
3.3 OSOBNOSTI MUTĚNIC SPOJENÉ S FOLKLÓREM	42
II PRAKTICKÁ ČÁST	45
4 PODPORA ROZVOJE KULTURNÍCH TRADIC	46
4.1 KONCEPCE ÚČINNĚJŠÍ PÉČE O TRADIČNÍ LIDOVOU KULTURU ČR NA LÉTA 2010 AŽ 2015	48
4.2 PROJEKTY A GRANTY NA PODPORU REGIONÁLNÍ A NÁRODNOSTNÍ KULTURY	50
4.3 SEZNÁMENÍ S KONKRÉTNÍMI PROJEKTY NA PODPORU ROZVOJE KULTURNÍCH TRADIC	52
5 STANOVENÍ CÍLE VÝZKUMU.....	54
5.1 POZOROVÁNÍ	55
5.2 ROZHOVORY	56
5.3 VÝSLEDNÉ SHRNUÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI	62
ZÁVĚR	64
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	66
SEZNAM FOTOGRAFIÍ.....	72

ÚVOD

Dnešní člověk žije ve společnosti, které je velmi často přisuzován přívlastek jako konzumní, s důrazem na majetkové hodnoty, peníze, určitou moc a úspěšnou pracovní kariéru. Sociologové, jako např. Gerhard Schulze, popisují naši současnou evropskou společnost jako „společnost zážitku“, „zážitkovou společnost“ či „společnost prožitku“, také se mluví o „společnosti přebytku“ (Maryšková, 2010, s. 33-35).

S tím souvisí fakt, že stěžejní záležitostí se stává mezi lidmi design a image. Užitečnost a funkčnost je často druhořadá. Zdá se, že člověk si skládá svůj život jako jeden velký zážitek, potřebuje stále silnější podněty a na základě těch předešlých zažívá stále méně. Dokladem tohoto tvrzení o zážitkové společnosti může být i velmi častá věta zpěváků, sportovců, či jiných dotazovaných jedinců ve sdělovacích prostředcích, jež má vždy stejný obsah – chceme si to užít, užili jsme si to, jdeme si to užít. Britský sociolog Stephen J. Hunt dokonce uvádí: „Konzum je tak centrální záležitostí západní kultury, že může být popisován jako forma religiozity“ (Maryšková, 2010, s. 38).

Člověk zcela změnil vztah ke společnosti, k materiálním statkům a službám. Jsme obklopeni explozí nabídek, zrušili jsme bariéry dostupnosti a jsme postaveni před neustálou volbu mezi různými možnostmi a příležitostmi. Vzhledem k vývoji dnešní společnosti a ke značnému posunutí hodnotového žebříčku mladých lidí cestou konzumu mně přišlo zajímavé zabývat se otázkou výchovy mladého člověka k tradicím a etnografickým hodnotám pomocí výchovy v rodině, ale také působením širšího okolí, ve kterém se mladý člověk pohybuje. Chtěla bych se dotknout právě zmiňovaného faktu, jak je složité v takové společnosti, jako je ta dnešní, výchovně působit na mladého člověka. Jak docílit toho, aby odhlédl alespoň na chvíli od všeho, co mu dnešní svět nabízí, zapátral v minulosti a snažil se i sebe jako jedince zařadit do určitého historického kontextu. Dnešní doba je unikátní v rozsáhlých možnostech, je také dobou relativní volnosti a díky moderním technologiím si držíme krok v neustálé informovanosti napříč světovým spektrem. Vzhledem ke všem těmto zmiňovaným aspektům se zdá být potom velmi záslužnou činností udržovat tradiční lidovou kulturu v rodině i v obci.

Cílem mojí bakalářské práce by měly být odpovědi na důležité otázky, nakolik je schopná mladá generace při současném životním stylu zachovat kontinuitu s odkazem minulých generací a do jaké míry se jí daří přijímat jednotlivé prvky tradiční lidové kultury do svého života.

V jedné části práce bych se chtěla zaměřit i na konkrétní prostředí současné slovácké vesnice, jež se snaží tyto lidové tradice uchovávat a staly se dokonce jednou z konstantních dominant celoročního kulturního života. Bude mě také zajímat, jak v určité vybrané folklórní lokalitě na Slovácku funguje model přenosu jednotlivých tradic a etnografických hodnot v rodině, jak se projevují v životě celé obce a zda je možné jejich vzájemné provázání.

Obnovování i udržování lidových tradic je v dnešní době úzce spjato i s finanční stránkou. Jedná se například o zhotovování nebo obnovu krojových součástí, šití krojové obuvi, ruční kašírování masopustních masek, výrobu přírodních doškových krytin a mnoho jiných specifických řemeslných činností. Z toho důvodu bych ve své práci chtěla zmínit i některé novější projekty a granty, které byly vypsány právě pro tuto oblast a za tímto účelem. Zaměřím se také na výchovně vzdělávací proces a na zakomponování dané tematiky do školních vzdělávacích programů a s tím spojených průřezových témat. Ta jsou v současné době vnímána jako velmi aktuální a je na ně v celém RVP kladen velký důraz. Při zpracování tohoto tématu bych chtěla porovnat několik textových studií, jež zpracovávají přibližně podobnou tematiku, však z jiných úhlů pohledu. Zajímavé pak určitě bude následné srovnání některých kritérií a závěrů těchto autorů s mými poznatky v lokalitě, kterou jsem si vybrala k podrobnému zpracování.

Předpokládám, že přínos mojí bakalářské práce by mohl být pro jedince, kteří si plně uvědomují sounáležitost s historickými odkazy a není jim lhostejná ani historie vlastní rodiny. Na základě uchování rodinných pamětí si budou chtít zmapovat například vlastní rodokmen. Pro některé může být smysluplným využitím volného času zapojení do folklórní činnosti obce. Tímto podnětem lze také rozšířit sběratelské unikáty, poněvadž lidé často vůbec netuší, jaké historické skvosty skrývají jejich půdy či sklepení.

Spojení folklóru a mimoškolní výchovy bude určitě přínosem i pro širší pedagogickou veřejnost. Řada výrobků tradiční lidové kultury může tvořit i pracovní náplň ve školních družinách, školních klubech nebo v kroužcích zájmové činnosti. V neposlední řadě by tato práce mohla posloužit i jako inspirace pro některé obce a jejich kulturní komise, které chtějí v rámci veřejného kulturního života oživovat lidové tradice pořádáním společných kulturních akcí, čímž by napomohly i určitému stmelení jejich obyvatel v době, která se jeví jako silně individuální a anonymní. Mnohdy je váhavost a nerozhodnost těchto institucí a různých společenských sdružení ovlivněna finanční nesolventností, což může být vyřešeno právě pomocí projektů a grantů z Evropské unie nebo z Ministerstva pro místní rozvoj.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝCHOVA MLADÉHO ČLOVĚKA

„Výchova dětí je nejsvětější a nejzodpovědnější úlohou člověka, úlohou, která předpokládá největší moudrost, nejjemnější takt a nevyčerpatelnou trpělivost. Lásky splní všechny tyto podmínky. Proto chceš-li své dítě vychovat, jdi cestou lásky.“

Orison Swett Marden¹

Stejně jak se mění svět kolem nás, mění se i generace mladých lidí. Žijeme v 21. století a víme, že otázky výchovy i vzdělání mladých lidí musíme nutně dávat do souvislosti se změnami životního stylu jednotlivých rodin i mladých lidí samotných. Životní styl tvoří komplex forem dobrovolného chování v určitých životních situacích, které jsou založeny na individuálním výběru, je to způsob, jakým lidé žijí svůj život.

Životní styl současného člověka je z velké části ovlivněn vývojem celé společnosti. Dnešní člověk žije velmi uspěchaným životem a s pocitem, že nestíhá to, co by chtěl. Jedním ze základních znaků dnešní společnosti je také velká akcelerace vývoje médií a růst jejich podílu na fungování celé společnosti, celého světa. Samozřejmě je to neodmyslitelná nutnost pro získávání informací, pro kontakt s okolním světem, ale také vyplnění volného času. Děti a mladí lidé jsou schopny trávit většinu svého volného času ve virtuálním světě a často jim dělá potíže rychle si uvědomit rozdíl mezi realitou a virtuálním světem. Média a informační technologie jsou součástí každodenního života, zasahují do všech činností a kontakt dětí a mládeže s nimi je velmi intenzivní. Z pedagogického hlediska lze na elektronická média nahlížet z pozice dvou úhlů pohledu: jako pomoc při informovanosti, zdroj vědomostí, vzdělanostní posun nebo jako rizikový faktor v podobě ztráty soukromí, šikany, v neposlední řadě se děti a mladí lidé mohou dostat za hranici kontroly a stávají se na těchto zdrojích závislími.

Vliv médií začal výrazně gradovat po roce 1989. Čas, který tráví sledováním televize a surfování na internetu, je v průměru delší než všechny jiné mimoškolní činnosti, jimž se děti a dospívající v naší kultuře věnují. Internet je bezpochyby v současné době mocným médiem, ze kterého mladý člověk neselektivně přijímá to, co je mu předkládáno. S tím

¹ **Orison Swett Marden** – (1850 – 1924), americký inspirativní autor, který psal o úspěchu v životě a jak ho dosáhnout. Mnoho jeho myšlenek je založeno na nových filozofických myšlenkách.

vším dochází k ohrožení morálního, psychického a sociálního vývoje, s tím souvisí i zvýšená kriminalita mládeže (Kvasničková, 2013, s. 14).

Média pronikají opravdu do všech činností dětí, do jejich životního stylu. Do určité míry naše mládež vlastně žije prostřednictvím médií. Tráví s nimi množství času, hledá v nich odpovědi na své otázky, nechá se jimi bavit, jejich prostřednictvím udržuje kontakt se svými blízkými, získává poznatky, učí se. I zde má však svou nezbytnou roli rodina. Každého mladého člověka je potřeba zformovat k tomu, aby byl pro svou společnost přínosný, dokázal se o sebe a svoji rodinu postarat, případně dovedl převzít odpovědnost i za ostatní.

Podle mých zkušeností má výchova bez jakéhokoli vedení velmi malou oporu. Jestliže v rámci autoritativní výchovy přísné zákazy mladého člověka příliš omezovaly a brzdily v jeho osobním svobodném vývoji, dnešní inklinace spíše k volné výchově vytváří podle mého názoru zmatek jeho nezralých citů. Dítě se musí nejen chápat, ale také usměrňovat a vést. Mnoho rodičů si lásku svých dětí kupuje, což je v určitém smyslu pohodlnější, než jim věnovat svůj čas. Velmi zajímavé jsou i závěry psychologů Stanfordské univerzity, které uvádí ve své knize *Buď dobrý sám k sobě* Anselm Grün. Tělesné tresty, ale i jejich opak v podobě krajní benevolence podle jejich dlouhodobých výzkumů přímo souvisí s agresivitou dětí. Dítě je v tomto případě týráno ne fyzicky, ale jde zde o zcela zjevnou psychickou deprivaci v tom smyslu, že benevolence se spojuje s upřednostňováním zájmů rodiče a na dítě už nezbývá mnoho času. Lidé, kteří vyrostou z těchto dětí, budou mít s největší pravděpodobností špatné sebeovládání a sklony k fyzickému násilí v rámci své celoživotní kompenzace (Grün, 1997, s. 8).

1.1 Vymezení pojmu výchova

„Výchova dětí je činnost, při níž musíme obětovat čas, abychom ho získali.“

J. J. Rousseau²

Největším pokladem je pro mladého člověka dobrá výchova. Na výchovu člověka můžeme pohlížet jako na proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji (Průcha, Walterová, Mareš, 1998, s. 286).

Někteří autoři se zamýšlí nad pojmem výchova i z hlediska utváření postojů člověka a vidí ve výchově záměrné, více méně systematické rozvíjení citových a rozumových schopností člověka, utváření jeho postojů, způsobů chování v souladu s cíli dané skupiny, kultury apod. (Hartl, Hartlová, 2000, s. 600).

Výchova bývá chápána jako záměrné působení dospělých, vychovávajících, na vychovávané. Předpokládá se použití určitých prostředků a metod, které jsou založené na zkušenostech vychovávajících, na tradicích a také na vědeckých poznatcích. Výchova je od počátku zpětnovazebnou interakcí mnoha vzájemně se ovlivňujících subjektů (příbuzní, přátelé, sousedé, učitelé a vychovatelé ve škole, vedoucí zájmových kroužků), v popředí však bezpochyby stojí vzájemný vztah rodičů a dětí. S ohledem na věk dítěte je ale v období dětství rodičovská role stále dominantní. Vesměs již poučení rodiče mají dnes značné pochopení pro děti, jiní zůstávají ve svém výchovném působení dosti nejistí a někdy to zakrývají přísnou autoritativností. V každém případě představuje výchova pro rodiče velkou odpovědnost, dítě od nich zákonitě přebírá první obraz světa i se všemi charakteristikami vnějších projevů a po celý život se k nim často i podvědomě utíká a napodobuje je (Čačka, 2000, s. 208).

Lidé přicházejí na svět s nestejnými předpoklady a schopnostmi. Tato rozdílná základna se projevuje v celém jejich životě. Po předcích zděděné lidské vlastnosti v každém člověku čekají na první i další postupné výchovné impulzy, které již u nemluvněte vyžadují odpovědné výchovné působení rodičů a vychovatelů (Kafka, 1999, s. 217).

² **J. J. Rousseau** - (1712 - 1778), francouzský filozof, pedagog, vyznávající svobodnou výchovu s přihlédnutím na věkové a individuální zvláštnosti.

Podle Svobody lze výchovu definovat jako cílevědomé a záměrné vytváření a ovlivňování podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi, které stimulují jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností (Svoboda, 2003, s. 14).

Každý z nás byl nějak vychováván a s odstupem času má na tuto výchovu určitě i nějaký specifický názor. Základem je pro dítě rodina, která plní velmi důležité funkce a je považována za základní a nejvýznamnější instituci. Dnešní rodina prochází značnými kvantitativními a kvalitativními změnami. V posledních letech došlo k velkým strukturálním změnám uvnitř rodiny, současná rodina se zmenšuje a je značně labilní, s častým přechodem do neúplné podoby. Přesto vnitřní síly rodiny jsou tak silné, že je žádný vnější tlak nemůže likvidovat jako instituci. Její pospolitost se udržuje tím, že plní základní funkce. Vedle biologicko-reprodukční funkce se jedná o funkci sociálně ekonomickou, socializační, společenskou, emocionální a ochrannou, ale také kulturně výchovnou (Nevoránek, Řehoř, 2004, s. 4-8).

Pokud bychom se podívali na způsob výchovy v posledních desetiletích, mohli bychom zjistit určitý posun řady aspektů výchovných přístupů. Velmi podrobně se tímto tématem zabývala ve své studii slovenská psycholožka Eva Koubeková, která vycházela z aktuální situace jednotlivých slovenských rodin. Především jde o pozitivnější emocionální postoj k dětem, rodiče kladou menší požadavky na výkon dítěte, což vede určitě k menší samostatnosti jedince, někdy až k nedůslednosti při plnění povinností. Viditelný je pokles frekvence trestání, méně tělesných trestů, menší přísnost, méně se nadává a vytýká. Opouští se od tradičně tvrdšího přístupu k chlapcům (Koubeková, 2000, s. 164-170).

Jestliže pohlížíme na výchovu jako na pokus a snahu nějakým způsobem působit na dítě pomocí určitých metod a prostředků, musíme si především stanovit cíl výchovy, kam směřujeme a k čemu vlastně chceme dítě vychovávat. Výchova je pokus o ovlivnění, jímž chceme dosáhnout zlepšení, zdokonalení či zhodnocení osobnosti vychovávaného. Za výchovný cíl považujeme to, čeho chce někdo dosáhnout výchovnými úkony, v každém případě je to určitá vlastnost nebo souhrn více vlastností osobnosti, která je objektem výchovy. Chceme tím dosáhnout zlepšení a zdokonalení vychovávané osobnosti. Jedná se o získávání takových vlastností a dovedností, které budou důležité v jeho budoucím osobním a profesním životě (Brezinka, 1996, s. 13-14).

Pokud se zamyslíme nad koncepcí výchovy v současné společnosti, nesmíme zapomínat, že v průběhu vývoje pedagogického myšlení až do současnosti se pojetí výchovných cílů a pohledy na edukaci měnily v závislosti na chápání člověka a jeho postavení ve společnosti. Ve 20. století vzniklo velké množství odlišných koncepcí výchovy, jejichž základem bylo různé pojetí výchovných cílů i samotného obsahu. Pro ilustraci lze připomenout naturalistickou pedagogiku, která se soustředila na přirozenost člověka z hlediska biologie a psychologie, tedy podstatou byly vrozené předpoklady jedince. Reformní pedagogika pak kladla například důraz na svobodný rozvoj dítěte, kdy se u některých představitelů zradikalizovala až do stadia nezasahování podle hesla „*nechat růst*“. Hlubinné pedagogické směry se soustředily na lidské potřeby a poukázaly na jejich střet s kulturou i samotnou společností. Pedagogické směry 20. století se ve své podstatě liší především svým pojetím člověka (Kučerová, 1996, s. 84).

Nikdy si však nemůžeme myslet, že dítě je vychovááno pouze tehdy, když s ním mluvíme, často jej poučujeme, poroučíme mu. Dítě vychováváme každou chvíli, dokonce i tehdy, když s ním nejsme v kontaktu. Dospělý je pro něho vzorem. Vnímá, jak se obléká, jak mluví s jinými lidmi, jak prožívá své emoce, radost, smutek. To vše má pro dítě velký význam. Velmi výstižně shrnul svůj postoj k roli rodičů a k výchově samotné kanadský pedagog Ronald Morrish, který tvrdí, že za pravidla, která si dítě osvojí, zodpovídají rodiče a výchova by neměla být soutěží v popularitě. Rodiče nepotřebují, aby je malé dítě oceňovalo pro jejich benevolentnost, nýbrž aby měli jeho respekt. Ten však začíná u důsledného a přesvědčivého rodičovského chování, kdy ano znamená ano, ne znamená ne (Morrish, 2003, s. 64).

Hodnota rodiny si sice za posledních dvacet let udržela svoje vysoké postavení, ale dramaticky klesl význam hodnoty práce, spíše vzrostl význam přátel, volného času. Důsledkem toho je nedostatek času pro děti, nedůslednost ve výchově a v dodržování pravidel. Na počátku třetího tisíciletí nejsou rodiče vždy přesvědčeni, že výchova k respektování autorit, slušnosti a dodržování řádu je tou nejlepší pro budoucnost jejich dětí (MŠMT, č.2D06014 [online] [cit. 2015-03-20]).³

³ Článek vychází za podpory projektu „Sdílené hodnoty a normy chování jako zdroj posilování sociální koheze a překonávání negativních dopadů sociální diferenciacie v ČR“.

1.2 Výchova k tradicím a hodnotám

„Každý národ by měl mít systém obyčejů, který by mohl potěšit kultivovanou mysl. Abychom mohli ve své zemi nalézat zalíbení, musí být krásná. Jsou-li nám odebrány staré názory a životní zásady, ztrácíme cosi nekonečně cenného. Od toho okamžiku nemáme žádný kompas, jímž bychom se řídili, a nevíme ani přesně, do jakého přístavu to vlastně plujeme.“

Edmund Burke⁴

Pojem tradice pochází z latinského pojmu traditio spojením výrazu trans (přes) a dare (dávat). Jde vlastně o předávání nějakého celku poznání, schopností, obyčejů a mravů kultury nebo skupiny. Z tohoto pohledu se jedná o kulturní dědictví, které se předává z generace na generaci (Jaborník, 2013, s. 87).

Současná doba je v mnoha směrech specifická, s čímž souvisí i nové koncepce výchovných a vzdělávacích obsahů a cílů v rámci výchovy 21. století, které jsou nutné pro harmonický rozvoj člověka dnešní společnosti. Dnešní doba se nese v duchu rychlého vývoje a výrazných změn v mnoha oblastech, tudíž i ve výchově. Je to o hledání nových výchovných a vzdělávacích obsahů a cílů, o nově sestavovaném žebříčku hodnot ve společnosti, který se často zakládá na iluzi pokroku díky bezohlednému využívání přírodních zdrojů, na konkurenci, jež nemusí být zrovna v rámci společenských pravidel. Následky jsou nám všem již dobře známy. Jsou ohroženy hodnotové systémy, z nichž je patrna degradace lidských hodnot, malá míra tolerance, potlačení mezilidského soužití, které bylo založeno na principech úcty. Mnoho odborníků se v současné době zabývá nutností začlenit do současných výchovných cílů výchovu k hodnotám jako takovým, protože tento jev je potřeba upevňovat hlavně u dětí. Proto lze souhlasit s názorem, že problém dnešního člověka je problém hodnot, problém výchovy člověka je výchova k hodnotám (Kučerová, 1996, s. 18).

Formování mladého člověka je úzce spjato i s vhodným využitím volného času jedince. Je to doba, která nám zbývá po splnění našich povinností a kterou si můžeme svobodně vyplnit. Zvolené činnosti vykonáváme dobrovolně a přinášíjí nám radost, uspokojení a také

⁴ **Burke, E.**, Národní myšlenka [online] [cit. 2014-07-05].

Dostupné z:

www.narmyslenka.cz/view.php?navezclanku=osobnost-edmund-burke&cisloclanku=2002010016.

pocit nenucenosti. Záleží na tom, kolik volného času máme k dispozici, záleží na věku, také na povahových vlastnostech a subjektivních dispozicích. Základ však v mnohých případech klade rodina. Stále platí i v dnešní době latinské přísloví **Verba docent, exempla trahunt** - Slova učí, příklady táhnou. Děti napodobují své rodiče, často přebírají jejich životní styl, tedy i trávení volného času. A zde se určitě ukazuje velmi široké spektrum, jak ovlivnit nejen výběr činností dětí, ale i způsob, jak s volným časem vhodně naložit (Pávková, 2002, s. 28-29).

Rodina je ta, která má zásadní vliv při utváření volného času dětí. Jsou to především rodiče, sloužící svým dětem jako vzory, a to buď pozitivní, nebo negativní. Rodiče nebudou vykonávat svoji výchovnou funkci dobře, když nemají zájem o volný čas dětí. Právě oni musí jít příkladem, své děti k aktivitám inspirovat, podporovat je ve vybrané činnosti, někdy jim tyto aktivity přímo realizovat. Je to o vhodné motivaci a příkladu samotných rodičů. Problematika zdravého životního stylu je nosným tématem i školního vzdělávacího procesu, kde je kladen důraz na zdravý životní styl jako na celkové formování osobnosti připravené odolávat nástrahám a složitostem současného světa, s jehož pomocí se posiluje odpovědnost jedince za své jednání (Výchova ke zdravému životnímu stylu, 2011, s. 97-120).

V dnešní době je výchova dětí ve volném čase velmi diskutovaným tématem. Stává se tak v návaznosti na celkové klima současné společnosti, na posunutí hodnotového žebříčku u rodičů i jejich dětí, na celkovém zrychleném prožívání člověka, který v zasetí všech neustále se vyvíjejících nových informačních technologií podléhá mánii nestíhání. Z tohoto důvodu se zdá být velkým problémem čas, který rodiče svým dětem věnují. Jsou pracovně velmi vytíženi, někdy disponují i několika pracovními úvazky a jsou vděční za klidně sedící dítě u počítače. Opakem je rodič, mající dostatek volného času, který však nedokáže své dítě zabavit, a proto volí opět hry na počítači nebo sledování televize. Je proto velmi nutné a také přínosné cíleně ovlivňovat výchovu i volný čas dítěte, aby se mohlo rozvíjet v harmonickou osobnost a aby se tak eliminovaly různé patologické jevy. Tyto základy jej pak budou totiž provázet po celý život. Jedním z velkých problémů dnešní uspěchané a penězi ovlivněné doby je tedy samotná výchova dětí a trávení jejich volného času. Návyky využívání volného času se vytvářejí v dětství a základy si jedinec nese po celý život. Dnes můžeme konstatovat, že mladá generace má více volného času vzhledem k tomu, že je osvobozena od dřívějších obvyklých povinností spojených s chodem domácnosti a podílu na udržování například polností a hospodářství. Péče o účelné využívání volného času

děti a mládeže je jedním z hlavních úkolů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Je zaměřena na přímou práci s dětmi a mládeží prostřednictvím školských zařízení, ale také na pomoc a podporu různým občanským sdružením, které s nimi programově pracují.

Využití volného času dětí je tedy dnes opravdu různorodé, však například v oblasti folklóru velmi specifické a v dnešní době v rámci celé naší republiky možná ne tak časté a masové. Především se bude jednat o územní vymezení jednotlivých krajů, kde se folklór stále ještě udržuje a je součástí každodenního života tamějších obyvatel. Pokud se podíváme blíže například na repertoár dětského folklóru, je určitě ovlivněn dospělou generací. Děti především předškolního a mladšího školního věku se velmi snadno inspirojí příkladem, chtějí se prezentovat a napodobují. Velký vliv na dětský folklór mají i mediální prostředky a známé populární tváře zpěváků. V jejich podání pak děti lépe vstřebávají i lidovou píseň, ta se stává pro ně tím pádem vhodná k reprodukci. Pro ilustraci můžeme vzpomenout například lidové písně v úpravě skupiny Čechomor. Velmi zajímavé je i propojení folkaře Vlasty Rédla s Jarmilou Šulákovou, moravskou folklórní zpěvačkou.

V této souvislosti je však nezbytně důležitá i výchova k hodnotám, což v obecném měřítku spadá do problematiky výchovy člověka a pojem hodnota se může vnímat různě. Pro jednoho jsou důležité materiální hodnoty, pro jiného mravní, společenské. Vzhledem k tomu není pro dnešního člověka vůbec jednoduché orientovat se v této spleti velkého množství názorů, a proto i výchova ke konkrétním hodnotám se zdá být náročná. Máme-li na mysli výchovu mladého člověka k tradicím a etnografickým hodnotám, jde vlastně o hodnoty sociální, založené na vztazích člověka k člověku. Obsahem výchovného procesu se pak stává aktuální kultura a kulturní dědictví v podobě předávaných poznatků, ale také norem a pravidel chování. A opět je to rodina, která je prvním a nezastupitelným modelem pro dítě. Tyto převzaté hodnoty si jedinec uchovává po celý svůj život. Podle Reissovy teorie souvisí soubor rodinných norem s tzv. „*rodinným kodexem*“, jenž slouží jako sklad zkušeností rodiny, nashromážděné v minulosti. Co, jak a kdy se má dělat, aby to odpovídalo hodnotám dané rodiny. Důležitou roli zde sehrávají právě rodinné tradice, legendy, hmotné památky po předcích. Pokud se minulá generace věnovala tradiční lidové kultuře, je velká pravděpodobnost, že jejich děti budou jejich pokračovateli (Reiss, 1987, s. 6-23).

1.3 Umění a kultura jako součást RVP (Rámcový vzdělávací program)

„Bůh stvořil svět, ale člověk si stvořil druhý svět, svět umění.“

Max Reinhardt⁵

Kultura je výhradně specifickou oblastí pouze pro člověka a stává se v jednotlivých společnostech i určitým měřítkem. Každá společnost si v průběhu historie vytváří a vlivem mnoha podmínek i vytvořila svou vlastní osobitou kulturu. Ve střední Evropě je za kulturního člověka považován ten jedinec, jenž chodí do divadla, navštěvuje koncerty vážné hudby, čte klasická literární díla, je účastníkem vernisáží výtvarného umění, však patří k tomu i jeho kultivované chování. K tomu lze také přiřadit zvyklosti odívání, či komunikace podle národnostního rozvrstvení. Být kulturní tedy pro někoho znamená být lepším než ten, který daná kritéria kulturnosti nesplňuje. Kultura je ve své podstatě negenetická, k předávání dochází výhradně nápodobou a procesem učení. Jednotlivci tvořící určité kulturní společnosti jsou nositeli stejných kulturních vzorců. Pokud jsme si je přisvojili, můžeme si je navzájem sdílet a rozumíme si v rámci jedné kultury. Velmi názorný může být příklad vyjádření souhlasu a nesouhlasu gestem, kdy naše souhlasné kývnutí hlavy jinde a v jiných souvislostech může znamenat nesouhlas.

Kultura není člověku vrozená, ale učí se jí od svých rodičů a okolí. Proto jsou vzorce chování, zvyky a hodnoty závislé na místě a době, kde jsme se narodili a kde jsme žili. Kultura tedy zahrnuje vše, s čím se člověk nerodí, co se musí naučit, aby se stal platným členem své společnosti, co sám nevytváří, ale přejímá od starších, co je spíše kolektivním a často anonymním výtvozem, který byl střežen mnoha generacemi. Je to dar předků, udržuje se tím, že se lidé starají a pečují o něho. To vše dané společnosti spojuje, ale také zároveň odlišuje od jiných společností. Hlavní roli zde sehrává nápodoba v rodině, dále také škola a prostředí vrstevníků, v neposlední řadě se na enkulturaci v současné době podílí sdělovací prostředky, velkou měrou hlavně televize, kdy dochází k homogenizaci společnosti a následnému přebírání stejných vzorů chování, odívání, poslouchání stejných příběhů.

Protože se kultura vyjadřuje a předává převážně řečí, můžeme konstatovat, že je vázaná na určité jazykové prostředí. V tom případě pak mluvíme například o české, německé či fran-

⁵ **Max Reinhardt** (1873-1943) – rakouský divadelní režisér a správce divadla.

couzské kultuře. Neodmyslitelnou součástí lidské kultury je umění. V širším slova smyslu jde o dovednost, kterou neovládá každý a je potřeba se jí naučit. Podle Ottova slovníku je umění úmyslné tvoření nebo konání, jehož výsledek při vnímání a nazírání vyniká nad jinými estetickou hodnotou. Také proto je z hlediska individuálního základním kritériem umění právě jeho estetický účinek.

Umění a kultura tvoří jednu ze vzdělávacích oblastí, která umožňuje žákům základních škol také jiná než pouze racionální poznávání světa. Umění a kultura se jeví jako nezastupitelná součást lidské existence. Již úvodní citát rakouského režiséra Maxe Reinhardta hovoří o tom, že umění je ryzí produkt člověka. Jsou to procesy a výsledky lidské duchovní činnosti, které se vyvíjely v rámci historických procesů a které jsou dodnes neoddělitelnou součástí každodenního života. Ne vždy se dají myšlenky mezi lidmi přesně formulovat a navzájem sdělovat. Jedná se o informace předávané uměleckými prostředky. Také v této oblasti je potřeba vzdělávání. V procesu uměleckého osvojování světa dochází k rozvíjení specifického citění, tvořivosti, vnímavosti jedince k vytvořenému uměleckému dílu a jeho prostřednictvím pak zpětně do niterního světa člověka samotného.

Od roku 2004 platí v České republice nový systém kurikulárních dokumentů. Jedná se o Rámcový vzdělávací program, který definuje ve školství v České republice nejvyšší úroveň vzdělávání spolu s projektem Národní program pro rozvoj vzdělávání. Tímto programem Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky schválilo nové principy pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Změnil se tímto i systém základních dokumentů do dvou úrovní, a to na úroveň školskou a státní (RVP ZV, 2005, s. 126).

V praxi se tedy jedná jednak o závazné rámce vzdělávání, které jsou platné pro všechny etapy vzdělávání, jednak o školou vytyčené vzdělávací programy, podle kterých se uskutečňuje výuka na jednotlivých školách. U školního vzdělávacího plánu je velkým přínosem právě jedinečnost každé školy a jeho prostředí. Škola si vytváří svůj plán podle svých známých podmínek, zde učitelé sami zváží, co je v dané lokalitě přínosem. Vytváří dokument, který jsou schopni realizovat a také bez výhrady obhájit. Vzhledem k tomu, že RVP ZV je otevřený dokument, má možnost inovace v určitých časových etapách právě podle měnících se potřeb a zájmů žáků. Pokud je oblastí našeho zájmu výchova mladého člověka k folklóru a etnografickým hodnotám, spadá tato problematika v oblasti základního vzdělávání právě do tematického oddílu Umění a kultura, jež je zastoupena vzdělávacími obory Hudební výchova a Výtvarná výchova. Se zavedením Rámcového vzdělávacího programu přichází ke slovu tzv. klíčové kompetence. Jejich důležitost je možné spatřovat především

v provázanosti s obsahem vzdělávání a aplikování získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě. Jedná se o kompetence k učení, k řešení problémů, o kompetence komunikativní, sociální a personální, občanské a pracovní. Vzhledem k této provázanosti pak nelze hovořit jen o jedné vzdělávací oblasti, ale jednotlivé prvky se prolínají napříč celým vzdělávacím spektrem. Základ výchovy k folklóru a s tím spojené aktivity budou směřovat především do výuky Hudební výchovy. V rámci tohoto předmětu se dostaneme blíže k lidové písničce, k lidovému dvojhlasu, lidové muzice. Lidová píseň je výtvorem anonymních lidí, je kusem historie i srdcem každého národa. Uchovaly se v paměti lidí především proto, že se zpívají a předávají z generace na generaci. Mimo jiné se s nimi lze seznamovat také prostřednictvím známých sběratelů, jakým byl například František Sušil, Karel Jaromír Erben, Leoš Janáček či Karel Plicka. Podobně jako lidová píseň se vyvíjel i lidový tanec, disponuje mnoha podobami a liší se podle území, kde vznikl.

Důležitou vzdělávací oblastí je i Český jazyk a literatura. Jazyková stránka, hlavně nářečí, není v lidové písni výjimkou a tvoří hlavní osu samotné etnografie.

Člověk a společnost, tam patří vzdělávací oblast Dějepis a Výchova k občanství. I zde jsou probírány celky kultury a umění v návaznosti na hodnotovou orientaci v životě a orientaci v multikulturním prostředí. Velkým přínosem je výuka regionálních dějin. Ta pomáhá utvářet v dětech vztah k vlasti a rodnému regionu. Zároveň učí dívat se kriticky na historii, budovat si úctu ke kulturnímu dědictví a vytváří potřebu chránit historické a přírodní památky. Žáci si tak lépe uvědomí a efektivněji osvojí pojmy a události, pokud se demonstrují na konkrétních případech z okolí, které znají z každodenního života. Obecně vzato je pro potřeby českého školství a samotné výchovně vzdělávací praxe nutné kulturně historické dědictví jako celek. Dušan Foltýn ve své stati *Prameny paměti* jej stručně definuje jako prvky krajiny, hmotné a duchovní kultury, které jsou odkazem minulosti a je ve veřejném zájmu zachovat je pro budoucnost (Foltýn, 2008, s. 10).

Záměrem výchovy ke vztahu ke kulturně historickému dědictví je umožnit žákům a studentům, aby si vytvářeli kladný vztah především k dědictví na úrovni regionu, z něhož obvykle pocházejí a kam chodí do školy. Zde vznikají totiž přímé osobní vazby k místu a lidem, zde se žáci mohou nejlépe zapojit do života místní komunity. Zakotvení v určitém místě pak poslouží jako výchozí bod pro pochopení širších souvislostí ve smyslu sounáležitosti našeho i celosvětového kulturního dědictví (Zahradníková, 2008, s. 8-11).

Jako příklad, že se může úspěšně podařit do vzdělávacího programu začlenit regionální a historické prvky, lze použít konkrétní základní školu.

Základní škola a Mateřská škola v Mutěnicích pracuje podle vzdělávacího programu s názvem Škola pro všechny. Ve svém Školním vzdělávacím programu vychází z konkrétních vzdělávacích záměrů školy, zohledňuje potřeby a možnosti žáků, reálné podmínky a možnosti školy. Hlavním zřetelem je postavení školy v samotném regionu, ale i jeho sociální podmínky. Program je zpracován tak, aby umožňoval učitelům rozvíjet tvořivost žáků, navazoval na tradice a folklórní minulost. Výchova ke kulturním hodnotám a etnografickým prvkům je patrna na této škole v celistvé formě napříč jednotlivými předměty. Vychází hlavně ze života v obci, kde je uchováván živý folklór v rodinách a tvoří převážnou část kulturně společenských akcí.

Ve výchovně vzdělávacím procesu se v jednotlivých předmětech osvědčily projekty právě se zaměřením na zmíněnou tematiku. V rámci výuky Českého jazyka a literatury je zde pravidelně mezi žáky vyhlášovaná sbírka starých předmětů, která je přístupná i širší veřejnosti v průběhu například Dne otevřených dveří, výtvarných výstav nebo hudebních produkcí. Díky dětem, rodičům, prarodičům a obětavým vyučujícím se zde objevil i sto let starý kroj, na němž se mohl doložit historický vývoj v oblasti folklórního odívání.

I v letošním školním roce 2014/2015 Základní škola a Mateřská škola v Mutěnicích v rámci tohoto výukového celku pořádala opět širokospektrální výstavu starých předmětů a fotografií. Letos si tyto skvosty mohli návštěvníci prohlédnout v rámci vánočního koncertu. Pěstovat úctu k předkům, k tradicím, motivovat zájem o kořeny vlastní rodiny, národa, upevňovat přetrvávající funkci folklóru, to je společný cíl pro práci v literární výchově v rámci literárního celku, který je zakomponován ve Školním vzdělávacím programu pod názvem Náš domov s podkapitolou Bejvávalo. Hlavním cílem je zjistit, jak žili naši předchůdci, čím byli nebo jaké křestní jméno v té době bylo populární a hojně užívané. Žáci společně zapátrali, zda najdou nějaký předmět po prarodičích, který se v rodině uchovává jako památka. Uspořádaná výstava byla jednoznačným důkazem toho, že se v rodině tyto předměty nevyhodily, dokonce se zde objevily i vzácné předměty. Mezi takové patřila například křtící košilka z roku 1920, cep, zachovalý kolovrátek, staré mince a další zajímavé exponáty. V rozhovoru s vyučující českého jazyka a literatury na zdejší škole jsem zjistila, že tento projekt není ojedinělý, zařazuje se pravidelně při probírání daného oddílu. Letos se opět shledal s velkým zájmem nejen u dětí, ale i přichozích návštěvníků. Při Základní škole a Mateřské škole v Mutěnicích pracuje také folklórní kroužek pro mladší školáky. Tento

kroužek lidových písní a tanců pro žáky 1. - 3. třídy spolupracuje dokonce s dětskou cimbálovou muzikou Fanyňka a všichni se podílejí na bohatém kulturním životě školy a obce (www.zsmutenice.cz [online] [cit. 2014-10-08]).

Oblast výtvarné výchovy je velmi variabilní a má mnoho co říct dnešním mladým lidem. Samotný život v obci, kde jsou architektonicky zajímavé stavby vinných sklípků, zdobené tradičními lidovými malbami, či vyškrabávanými slováckými ornamenty do omítky, je velkou inspirací. Nesmíme zapomínat, že i nedaleká Galerii výtvarného umění v Hodoníně, která je spojena s takovými umělci, jakými byl malíř Joža Úprka a jeho bratr sochař Franta Úprka, jsou nesmírnými inspirativními zdroji. Na vystaveném triptychu Jožky Úprky Slovácká madona lze například velmi dobře demonstrovat nejen jeho lásku k tomuto kraji, ale obraz představuje jedinečné spektrum jednotlivých typů tehdejších slováckých krojů v detailním zpracování. Stejně tak jeho obraz Jízda králů. Tato tradice z Vlčnova byla dokonce zapsána od 27. 11. 2011 organizací UNESCO na seznam Mistrovských děl ústního a nehmotného dědictví lidstva (www.jizdakralu.cz/jizda-kralu-vlcnov [online] [cit. 2014-08-12]). V rámci projektového vyučování v GVU v Hodoníně se příchozí žáci mohou seznámit nejen s významnými výtvarníky regionu, ale dokonce si sami zkusí vytvářet slovácké ornamenty pomocí mozaikové stavebnice.

Také oblast regionálního hudebního zaměření je velmi široká. Velký potenciál lidových písní se zde přenáší z generace na generaci, téměř každá oslava nebo jen setkání s přáteli ve sklípku začíná a končí s písní na rtech. Region nese památku řady významných hudebních osobností. Z nedalekých Mikulčic pochází například František Mikulecký - Hřebačka, jehož písně Vínečko bílé, Mikulecká dědina, V širém poli studánečka a další byly ve své době považovány dokonce i odborníky za lidové. Vliv lidové hudby dodnes pod jeho jménem působí na mladé zpěvačky lidových písní, protože se každý rok koná pěvecká soutěž s názvem „*Věneček z rozmarýnu Fanoše Mikuleckého*“.

Za krásou folklóru se mladá generace může vypravit i do Muzea T. G. Masaryka v Hodoníně, kde se konají různé výstavy a dílny zaměřené na historická řemesla a výrobní techniky v rámci Vánoc, Velikonoc a regionálních výročí.

Souhrnně lze konstatovat, že je pro dítě důležité poznat a osvojit si kulturu místa, kde žije, které dobře zná, což je vlastně podle ověřené Komenského zásady postupovat od blízkého ke vzdálenému (Schauerová, 2007, s. 7-12).

2 TRADIČNÍ LIDOVÁ KULTURA

„V lidových obřadech a ve folklóru, zejména v bohaté struktuře lidových slovních obrazů, opírajících se o každodenní zkušenost a vyvinutý pozorovací talent, jsou skryty informace o základních vztazích člověka k člověku, ke společnosti, k životu a ke světu.“

(Jančář, 1998, s. 13)

Vydeme-li z definice Pedagogického slovníku, tak kulturou rozumíme souhrn materiálních a duchovních hodnot vytvořených lidstvem v průběhu historického vývoje, ale také způsob jejího osvojování, předávání, vytváření a rozvíjení v té které společnosti, což je závislé na stupni jejího konkrétního historického vývoje. Veškerá kultura je výsledkem tvořivé činnosti lidí. Aktivní účast na vytváření kultury vyžaduje vysoký stupeň osvojení dosavadní kultury a všestranné rozvíjení schopnosti člověka (Kujal, 1965, s. 236).

Tradiční lidová kultura je specifickou součástí světového kulturního dědictví. Na rozdíl od hmotného dědictví je živá a neustále se vyvíjí. Její projevy se dochovaly v životě současné společnosti a dle míry svého uchování ovlivňují i dnes běžný život lidí nebo jsou jeho součástí. Předávají se z generace na generaci jako místně nebo regionálně vymezené zkušenosti každodenního materiálního a duchovního života, povědomí sounáležitosti s obcí, regionem nebo státem.⁶

Kultura v životě člověka hrála vždy velmi podstatnou roli a podílela se na vytváření kulturního bohatství celé země. Kultura je také jedním z hlavních pojmů v sociologickém myšlení a zkoumání. Jedná se o velmi složitý a neustále se vyvíjející jev, kde hlavní úlohu sehrává člověk. Podle Nikolaase Tinbergena, významného nizozemského biologa a etologa, má člověk doslova schopnost, jež nemá obdoby v celé živočišné říši, a to předávat své zkušenosti z generace na generaci. Nepředávají se pouze zkušenosti, ale hlavně vědomosti, určité hodnoty, pravidla chování, zvyky, tradice. Kulturu můžeme chápat jako protiváhu k přírodě, jako všechno to, co vzniklo činností člověka. Lze jej rozdělit na materiální aspekt v podobě například obydlí, stravy, oděvu a duchovní stránku, která zahrnuje mravní normy, vědomosti, zkušenosti (Průcha, 2001, s. 31-33).

⁶ Ministerstvo kultury České republiky, Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v ČR. MK Praha, 2003.

Lidová kultura národa byla vlastně složena jako mozaika variant a obměn různých jevů; přitom každá varianta měla stejnou platnost, žádná z nich nebyla nadřazená nebo podřízená (Frolec, 1983, s. 30). Právě lidovost kultury se spojuje s nejširšími společenskými vrstvami – s lidem. Tvůrci a nositelé této kultury byli mnohdy neznámí autoři a vystupovali anonymně.

Jednou z hlavních složek národního kulturního dědictví a tudíž i složkou kultury v dnešní společnosti jsou tradice lidové kultury. Jsou významným činitelem při formování harmonické osobnosti jedince (Frolec, 1980, s. 12).

Podle řady autorů představují kulturní tradice určitý proces a z něho vznikající stav předávání hlavních myšlenek, norem a pravidel chování z generace na generaci. Velký důraz se klade právě na poznávání místních tradic, jež tvoří určité neopakovatelné specifikum a vzhledem k tomuto aspektu jsou vyhledávány. Od minulosti se nemůžeme odloučit. I naše dnešní reakce vycházejí ze včerejších zkušeností a jejich kořeny leží v minulosti. Zdá se být až neuvěřitelné, co se nám dochovalo ze života našich předků. Mnohé je nám známo z archeologických vykopávek, kronik, mnohé jsme dostali do vínku od našich prarodičů v podobě zvyků, rčení, pořekadel, pranostik. Samozřejmě změnou k lepšímu se může zdát změna politického systému v polovině devadesátých let minulého století, kdy se některé zvyky a kulturní aktivity začaly vracet do života obcí, ale jedním z negativních aspektů může být i to, že odchází nejstarší generace, odcházejí pamětníci.

V současnosti se ve společnosti setkáváme s projevy tradiční lidové kultury, které se dochovaly v různých regionech na jiných úrovních a velmi nerovnoměrně. Někde ovlivňují život místních obyvatel jen zvolna, jinde se stávají nedílnou součástí dění celé obce. Pokud se ale podíváme na tradiční lidovou kulturu okem současníka, musíme se pozastavit nad ekonomickým rozměrem, který sehrává v dnešní době velmi významnou roli. Lidová kultura nejen že má svoji nezastupitelnou vnitřní hodnotu, ale stává se i tržním mechanismem v podobě řemeslných výrobků, distribuce gastronomických specialit našich předků, ale jsou to i velmi oblíbené folklórní slavnosti a festivaly, které přitahují turisty. Jejich masovost může ale někdy velmi negativně ovlivňovat a eliminovat onu vlastní původní myšlenku.

2.1 Dělení lidové kultury

„Rodina, výchova a tradice je trojicí pojmů implicitně sémanticky prolnutých a navazujících. Tyto pojmy patří ke klíčovým pojmům slovníku společenských věd. Mají prvořadý význam pro duchovní rozvoj tvůrce kultury, jejíž úroveň je obecnou mírou kvality společnosti, její struktury a dynamiky v proměnách času.“

(Musil, 2000, s. 85)

Lidovou kulturu lze obecně rozdělit na dvě části: hmotnou a nehmotnou.

Hmotná lidová kultura zahrnuje soubory artefaktů, technologických postupů a mezigenerační předávání zkušeností a znalostí, pomocí kterých člověk zajišťoval svoji existenci. Především se jednalo o zajištění obživy a ochrany před nepříznivými vlivy. Mezi důležité artefakty se začleňují převážně typické přírodní stavební materiály, které můžeme dnes obdivovat spíše jen ve skanzenech. Zemědělství jako forma obživy patří mezi nejstarší formy. Jde o pěstování plodin, chovatelství, salašnictví, včelařství, ovocnictví, vinařství. Velmi rozšířeným se stává potom chov dobytka, rybolov, ale také myslivost. Důležitým výrobním znakem je hlavně rukodělná výroba a rozmanité výrobky podle použitých přírodních materiálů. Jednou ze součástí hmotné lidové kultury se stal lidový oděv, kroj a také všechny kategorie výtvarného projevu spolu s keramikou a malováním na sklo (www.lidovakultura.cz [online] [cit. 2014-07-15]).

I když se dnes kroje běžně nenosí, zůstaly někde ještě ve skříních a oblékají se na různé slavnosti, které se dodržují jako tradice v některých městech a vesnicích. Krásu krojů si také uvědomovali mnozí umělci. Za všechny jmenujme například Josefa Mánesa, bratry Úprky. V jejich malbách zůstávají zachovány původní podoby krojů. Slovácká madona malíře Jožky Úprky v hodonínské galerii je toho pádným důkazem. O historických souvislostech lidového odívání vznikl dokonce v brněnském studiu v osmdesátých letech dokumentární film *Proměny lidového kroje* (Jančář, Brhel, 1986, Česká televize).

Nehmotná lidová kultura je souhrnem složek, které uspokojují hlavně duchovní potřeby jednotlivce. V první řadě sem patří samotný folklór, charakterizovaný jako soubor jevů, který se objevuje ve formě taneční, hudební i dramatické. Do této oblasti se zahrnují i lidové obyčejové tradice, vyznačující se mezi lidmi poměrnou stabilitou. Obyčej můžeme chápat jako tradicí určený způsob chování, který společnost přijala a uplatňuje je v opakovaných situacích každodenního života. Takovou stabilizovanou kulturní formou

společenského a rodinného života jsou svátky, s nimiž je spojena i lidová religiozita a církevní kalendář (Jančář, 2000, s. 373). Nyní bychom se mohli zamyslet nad tím, která část této kultury je v dnešní době živější, aktivnější. Po návštěvě kteréhokoliv etnografického muzea zjistíme, že hmotná lidová kultura tvoří větší část jeho trojrozměrných sbírek a vystavovaných exponátů, tedy není již v běžném životě dostupná. V případě nehmotné lidové kultury tomu tak není. Lidové písně, tance i zvyky mezi lidmi žijí stále aktivně.

Přehled jednotlivých dovedností, znalostí a projevů slovesného, tanečního a interpretačního umění je nepřehledný. Na rozdíl od hmotných památek ho nemůžeme změřit, ale jeho vnitřní rozměr tvoří opravdové bohatství, o které je nutno se starat a neustále jej rozvíjet. S oblastí tradiční lidové kultury bezprostředně souvisí také **folklorismus**. V něm se jedná o přenášení jevů lidové kultury z původního života do jiného kontextu, často s novými funkcemi. Jedná se v podstatě o druhotnou, více nebo méně stylizovanou podobu lidové kultury či folklóru, kdy její prezentace je záměrně choreograficky i jinak upravena oproti autentické podobě (Pavlicová, Uhlíková, 1997, s. 5-9).

2.2 Folklór a lidové tradice v současnosti

Motto: „Národ, at' je malý nebo velký, nesmí nikdy ztratit svou původnost, jinak by přestal být národem.“

T. G. Masaryk

Zájem o folklór se projevoval už na přelomu 18. a 19. století a je spojen s etapou národního obrození a se sběratelskou činností. Folklór je spojován s tradicemi, jež se na různých územních částech stávaly zvyky a rituály. I pomocí toho se upevňovaly vztahy mezi lidmi a vytvářela se jejich patřičná sounáležitost, což můžeme sledovat i v dnešní době v návaznosti na etnografické mapy. Folklór byl vždy součástí naší společnosti a prezentuje se dodneška různými projevy. Některé se ocitly v propadlišti dějin, jiné se vhodně transformovaly do tamějšího prostředí. Má podobu určitých rituálů, ty vlastně provázely člověka od jeho počátků. Napomáhaly mu v uvědomování si své sounáležitosti a upevňovaly mezilidské vztahy.

Folklór tvoří neodmyslitelný prvek všech lidských kultur a společností včetně té naší. V poslední době došlo k výrazné obrodě lidového folklóru snad ve všech jeho formách. V žádném případě se nemůže řadit k nějakým přežitkům doby nebo jen historickým mezníkem nějaké vývojové etapy. I když dnešní člověk žije pod vlivem moderních technologií a lidová kultura a folklór tvoří jen malou část v jeho životním stylu, i tak se utěšeně šíří. Někdy se může jednat o inspirační zdroje pro uměleckou a populární kulturu, jindy jde o nostalgické připomenutí starých dobrých časů, či způsob využití volného času. Kultura vesnice, jež si tradice a zvyky udržela, se však stále více stává atraktivní destinací pro obyvatele velkých měst, kteří v masové míře holdují agroturistice a lákají je farmářské trhy s domácími výrobky a výpěstky, kde v podstatě spojují příjemné s užitečným.

Důležitý je také fakt, že se lidé vracejí do míst svého původu. Najít kořeny v kultuře a tradici vlastní obce a regionu může být východiskem pro kladný a odpovědný vztah k tomuto místu. Může být také prvním stupínkem k budoucímu národnímu povědomí (Schauerová, 1997, s. 7).

Velmi zajímavý je názor dnešní folkloristiky, která specifikuje folklór daleko šířeji a volněji. Sice považuje folklór za primárně společensky konstituovaný prvek, ovšem nositelem může být jakákoliv společenská skupina. Pokud danou myšlenku převedeme do praxe, nemusí se jednat pouze o etnickou nebo regionálně vymezenou skupinu (Češi, Chodové), ale vymezení skupin k předávání folklórních prvků lze pojmut i generačně, profesně, či

zájmově. Z tohoto hlediska se jedná například o žáky mladšího školního věku, lékaře, skauty (Janeček, 2011, s. 7).

Řada lidí se mylně domnívá, že folklór v současné době přežívá pouze na vesnicích. Folklórní tradice se postupně začínají vracet i do měst, a to v podobě různých jarmarků, obnovené tradice hodů, dožínkových průvodů, krojovaných veselíc. Lidové tradice úzce souvisí s životním stylem dnešních rodin, který zahrnuje určitý vztah k hodnotám, vlastní hodnotový žebříček, ovlivňovaný materiálními a sociálními podmínkami jedinců na bázi vlastnit, mít nebo prožít. Svou roli samozřejmě sehrávají i objektivní společenské podmínky dané doby a v tomto směru se jedná hlavně o problematiku volného času. Rodina je ta, která má zásadní vliv při utváření volného času dětí. Jsou to především rodiče, sloužící svým dětem jako vzory, a to buď pozitivní, nebo negativní. Rodiče nebudou vykonávat svoji výchovnou funkci dobře, když nemají zájem o volný čas dětí. Právě oni musí jít příkladem, své děti k aktivitám inspirovat, podporovat je ve vybrané činnosti, někdy jim tyto aktivity přímo realizovat. Je to o vhodné motivaci a příkladu samotných rodičů.

Problematika zdravého životního stylu je nosným tématem i školního vzdělávacího procesu, kde je kladen důraz na zdravý životní styl jako na celkové formování osobnosti připravené odolávat nástrahám a složitostem současného světa, s jehož pomocí se posiluje odpovědnost jedince za své jednání (Výchova ke zdravému životnímu stylu, 2011, s. 97-120).

2.3 Funkce dětského folklóru

„Hry dětí nejsou žádné hry a dlužno je posuzovat jako nejvážnější dětské konání.“

Michel de Montaigne⁷

Kultura dětí byla vždycky nedílnou součástí společnosti a snaží se přejímat vzory dospělých. Právě děti jsou dnes těmi hlavními nositeli současného folklóru. Jedná se o oblast, ve které je mohou napodobovat, stávají se rovnocennými partnery v činnostech jako je tanec, zpěv, gestikulace, v neposlední řadě i v oblékání například do krojů. Samy si mohou vyzkoušet role svých rodičů a prarodičů i v obřadních a rituálních zvyklostech jako jsou dětské hody, stavění máje, verbování.

Když ve druhé polovině 19. století folkloristé sbírali a shromažďovali projevy lidových tradic, narazili na velmi specifické projevy, které se objevovaly pouze v prostředí dětí. Svět dětí je totiž plný různých slovesných, pohybových, dramatických, hudebních a tanečních prvků. Souhrnně se začal označovat jako dětský folklór.

Pod pojmem „*dětský folklór*“ zahrnujeme tedy různé slovesné, hudební, taneční a dramatické projevy žijící mezi dětmi a mládeží. Dětský folklór nelze zjednodušeně označit jako ústní tradici, neboť se rozvíjí v konfrontaci s dalšími předlohami ze světa dospělých (Pospíšilová, 2005, s. 116).

Dětský folklór se člení do dvou skupin, které se vzájemně prolínají a prostupují jedna druhou. V prvním případě jde o **folklór pro děti**, jehož tvůrcem a interpretem jsou dospělí a používají ho, aby ovlivnili vývoj dětí. Jedná se převážně o říkanky a říkankové hry, které jsou často spojeny s motorikou a gestikulací dítěte. Do druhé skupiny se řadí **folklór dětí**, tedy folklórní skladby, které se tradují a kolují mezi dětmi (Bittnerová, 2011, s. 15).

Nejvýraznější složkou folklóru dětí jsou dětské hry, vycházející z přirozené dětské potřeby hrát si. Zpočátku byly zaznamenávány jen hry s výraznou slovesnou složkou, postupem času sběratelé dokladovali všechny herní projevy dětí a jejich počet vzrůstal.

Jako příklad jednoho z mnoha je možno předložit dětskou lidovou hru **Jede, jede pan Jan**, kdy je rytmizované říkadlo spojováno s tanečními kroky. Tuto hru na Žalmana hrávali

⁷ Michel de Montaigne – francouzský renesanční myslitel, humanista, zakladatel eseje jako literárního žánru.

kdysi i naše prababičky a pradědové. Jedná se v podstatě o řadu chlapců a dívek, stojící proti sobě a drží se za ruce. Během říkanky jedna krajní dívka přebíhá do řady chlapců, staví se vždy zkraje, až nakonec celé veršovánky vznikne jedna dlouhá řada v sestavě chlapec-dívka. Základ lze najít ve sbírce K. J. Erbena **Prostonárodní české písně a říkadla** (Praha, 1937).

Dětský folklór objevili folkloristé již v 19. století. V průběhu více než dvou století se představa toho, co je dětský folklór, zásadně měnila a přístupy k němu rovněž zaznamenaly posun. Zatímco v 19. století badatelé chtěli pro budoucí generace zachránit mizející svět tehdejší lidové kultury a podle dobových teorií byl dětský folklór posledním stadiem života dávných obřadů, tradic, zvyků a obyčejů, přestože v nemálo případech vznikl pouhý idealizovaný obraz dětského folklóru, tak v posledních desetiletích, v dnešním postmoderním světě jde o to identifikovat a otevřít tu správnou cestu k prezentaci novodobých sbírek různých druhů a žánrů autentického dětského folklóru (Bittnerová, 2011, s. 15-21, Pospíšilová, 2005, s. 118-121).

Folklórní projevy dětí jsou charakteristické různými výrazovými prostředky. Většinou jde o spojení mluveného slova s hudbou a spojení pohybu a melodie. Dalším výrazovým prostředkem je u dětí oblíbená i výtvarná složka, kresba. Běžně však hovoříme o říkadlech, hádankách a hrách. Takové dělení dětského folklóru je však pro dnešní dobu velmi nedostačující a je potřeba vycházet z odrazu kulturního kontextu doby. K dlouho opomíjeným žánrům patřily i prozaické žánry dětského folklóru. Například vypravěči se v dětském kolektivu příliš nehledali. Dnes víme, že i dětský folklór má své pověsti, horory, vyprávění ze života, podle literárních a filmových předloh, což je vlastně i náplní učebních osnov základních škol, kde je vypravování jako jeden z hlavních slohových útvarů, prolínající se napříč jednotlivými ročníky. V neposlední řadě nesmíme zapomínat i na vtipy. Dětské vtipy mají svou vlastní poetiku a obsahově souvisí s každodenními radostmi i starostmi dětí. Jejich repertoár bývá stabilní, v dětském kolektivu vtipy nezastarávají (Pospíšilová, 2005, s. 135-136).

Další žánry dětského folklóru, opomíjené v minulých letech, patří především do oblasti psaného folklóru. Faktem je, že badatelé vycházeli spíše z názoru, že folklór je předáván výhradně ústním podáním. Proto folkloristé dlouhou dobu nevěnovali pozornost zápisům do památníků, dívčím deníkům, zповědníkům, dopisům Ježíškovi, dětským kronikám, zápisům z dětských part a podobným písemným výtvorům. Některé jsou i zdařilým spojení slova a výtvarné složky (Bittnerová, 2011, s. 23-30).

Zde se určitě nabízí srovnání se současností. Jak asi vypadá psaný dětský folklór dnes? Určitě proniká nebývalou silou i do nových médií, koluje na internetových stránkách, na diskusních fórech a na dalších rozšířených sociálních sítích jako jsou jednotlivé blogy, Facebook, krátké textové zprávy, multimediální zprávy. V této fázi už nelze hovořit jen o ryze dětském folklóru, ale jsou sem vtaženi i dospělí.

Podobně jako folklór dospělých se i dětský folklór vyznačuje nejrůznějšími funkcemi – zábavnou, estetickou, výchovnou, kontaktovou, identifikační nebo integrační. Folklórní skladby vytváří situace, kdy si děti uvědomují, že mají z nějakého důvodu k sobě blízko a vzniká tak pocit sounáležitosti nejen na základě společné aktivity, ale zejména na základě společné znalosti dané folklórní skladby. To dává také příležitost se ukázat a prezentovat před ostatními hlavně dětem, které se nedokáží prosadit v jiných aktivitách a různých sportovních odvětvích.

Výchova je úzce spjata i s vhodným využitím volného času jedince. Je to doba, která nám zbývá po splnění našich povinností a kterou si můžeme svobodně vyplnit. Zvolené činnosti vykonáváme dobrovolně a přinášíjí nám radost, uspokojení a také pocit nenucenosti. V dnešní době je výchova dětí ve volném čase velmi diskutovaným tématem. Stává se tak v návaznosti na celkové klima současné společnosti, na posunutí hodnotového žebříčku u rodičů i jejich dětí, na celkovém zrychleném prožívání člověka, který v zajetí všech neustále se vyvíjejících nových informačních technologií podléhá mánii nestíhání. Z tohoto důvodu se zdá být velkým problémem čas, který rodiče svým dětem věnují. Jsou pracovně velmi vytíženi, někdy disponují i několika pracovními úvazky a jsou vděční za klidně sedící dítě u počítače. Opakem je rodič, mající dostatek volného času, který však nedokáže své dítě zabavit, a proto volí opět hry na počítači nebo sledování televize. Je proto velmi nutné a také přínosné cíleně ovlivňovat výchovu i volný čas dítěte, aby se mohlo rozvíjet v harmonickou osobnost a aby se tak eliminovaly různé patologické jevy. Tyto základy jej pak budou totiž provázet po celý život.

Využití volného času dětí je dnes opravdu různorodé, však například v oblasti folklóru velmi specifické a v dnešní době v rámci celé České republiky možná ne tak časté a masové. Především se bude jednat o územní vymezení jednotlivých krajů, kde se folklór stále ještě udržuje a je součástí každodenního života tamějších obyvatel. Pokud se podíváme blíže například na repertoár dětského folklóru, je určitě ovlivněn dospělou generací. Děti především předškolního a mladšího školního věku se velmi snadno inspirojí příkladem, chtějí se prezentovat a napodobují. Velký vliv na dětský folklór mají i mediální prostředky

a známé populární tváře zpěváků. V jejich podání pak děti lépe vstřebávají i lidovou píseň, ta se stává pro ně tím pádem vhodná k reprodukci. Pro ilustraci můžeme vzpomenout například lidové písně v úpravě skupiny Čechomor nebo moravskou lidovou píseň s názvem Proměny v podání Lenky Dusilové, která byla mezi mladou generací kladně přijata a dostala se do jejího povědomí.

Velmi významným kulturním projektem podporující interpretaci lidových písní z regionu dětskými zpěváky je Věneček z rozmarýnu Fanoše Mikuleckého. Koná se v Hodoníně a jde o nepostupovou soutěž vypsanou v sedmi kategoriích, která má již pětatřicetiletou tradici. Věneček z rozmarýnu je věnován známému folkloristovi a jeho přínosu folklórnímu dědictví Moravského Slovácka. Podporuje jednu ze základních oblastí rozvoje kulturních tradic, kterou je hudební projev a zejména dětský zpěv. Počet dětí, které věnečkem prošly, se dá počítat na tisíce. Soutěž získala velkou popularitu a uznání a svou kvalitou se stala klenotem mezi obdobnými soutěžemi v rámci České republiky. U zrodu myšlenky stály dvě osobnosti kulturního dění v oblasti regionálního folklóru – Pavel Čech a Stanislav Pěňčík. Od doby vzniku Věnečku zpívají tradičně děti ve věku mateřských škol až po studenty škol středních.

Co tedy vede člověka k tomu, aby se věnoval folklóru? Folklór působí na děti a mládež během jejich vývoje a podílí se do určité míry na rozvoji jejich socializace, tím pádem na snadnějším začlenění do společnosti. Je to také obohacení jejich života o nové kamarády, smysluplným naplněním volného času, mnoho nezapomenutelných zážitků z veřejných vystoupení a v neposlední řadě také radost z ohodnocení veřejnosti a dobrého pocitu z dobře vykonané práce. Je zde viditelný posun od systematické a poctivé přípravy ke zdárnému výsledku. Pokud se v současnosti zabýváme problémovou mládeží, ve většině případů se jedná o jedince, kteří nemají vedení k řádnému využití volného času, nemají motivaci, nudí se. Proto patří poděkování všem, kteří se snaží o to, aby se děti a mládež zapojily do organizovaného využití volného času a kulturního života, aby se v rámci folklórních kroužků tyto zvyky a tradice udržovaly.

3 MUTĚNICE – FOLKLÓRNÍ OBEC SLOVÁCKA

„Moravo, Moravo, Moravěnko milá.

Co z tebe pochází chasa ušlechtilá.....“

(moravská lidová)

Pokud někdy zabloudíme do krajiny našeho dětství, určitě se nám vybaví velké množství vzpomínek, příhod, lidí, ale možná také ucítíme tu zvláštní vůni, kterou máme někde uloženu a ani o ní nevíme. Všechny podobné vjemy se kolem mne rozprostírají při cestě na jižní Moravu. Projíždím malebné slovácké vesničky s úhledně upravenými předzahrádkami, potkávám tetičky v krojích, jež pospíchají do blízkého kostela na mši a volají na sebe krásným slováckým nářečím. Všude okolo se rozprostírají vinohrady, chlouba zdejších obyvatel. Pokud zastavíte, určitě se s vámi dají místní do řeči, zvědavě se zeptají na váš původ a bydliště, ale pokud bude potřeba, určitě dobře poradí a budou velmi milí a pohostinní. Tak vypadá moje krajina z dětství, kam jsem jezdila s rodiči za příbuznými a dodnes se tam ráda vracím. Cílem naší cesty byla vždy malebná vesnice Mutěnice. Leží ve zvláště krásné krajině jihovýchodní Moravy v nadmořské výšce 170-265 m, 11 km od okresního města Hodonína. Katastrem protéká Mutěnický potok a řeka Kyjovka. Na této řece, východně od obce, se nachází rybníční soustava Zbrod. Obec má téměř 3700 obyvatel, rozlohou katastru a plochou vysázených vinic patří k největším obcím okresu Hodonín. První písemná zmínka o Mutěnicích je zaznamenána v Moravských zemských deskách v Brně a váže se k roku 1367. Náhodný návštěvník však určitě neví, že mutěnický katastr je neobyčejně bohatý na archeologické nálezy ze všech prehistorických období. Nejnovější nález je dokonce velmi čerstvý, pochází ze srpna 2014, kdy se při stavbě školního víceúčelového hřiště našly kosterní pozůstatky tří osob zhruba ze 13. století.

Geografická poloha obce s velkými převážně jižně osázenými vinicemi dává právo nazývat se srdcem vinařského kraje. Raritou obce je ve velké míře návštěvníky obdivovaná lokalita s téměř pěti sty vinnými sklepy v části obce zvané Bůdy. Každý tento vinný sklep má svůj svébytný ráz, většinu ho zdobí barevné slovácké ornamenty, což je důkazem toho, že jsou v obci ve velké míře uchovávány folklórní tradice. S tím souvisí i Vinařské muzeum a myslivecké muzeum, dále Sklepy Jarošek, sídlící v areálu vinařských závodů, které vznikly na začátku třicátých let minulého století.

Dominantou Mutěnic je barokní kostel sv. Kateřiny, vybudovaný díky císařovně Marii Terezii na místě zchátralá kaple v roce 1769. Požehnán byl milotickým děkanem Bartolomějem Goltmanem na svátek sv. Kateřiny 25. listopadu 1775, ale k samotnému vysvěcení došlo teprve 1. září 1940.

Velkou roli sehrály Mutěnice i v životě T. G. Masaryka. Narodil se sice v nedalekém Hodoníně, ale v letech 1852 až 1854 zde s rodiči bydlel v bývalé staré cihelně za oborou v chalupě č. 120. V archiváliích je doloženo, že zde se také poprvé učil psát na břidlicové tabulce. Do Mutěnic přijel v roce 1910, aby si zpětně prohlédl místa svého mládí a nechal si vyfotografovat domek u bývalé panské cihelny, kde s rodiči bydlel. Pobyt Masarykovy rodiny v Mutěnicích náleží k zajímavým a podstatným kapitolám v dějinách obce. V roce 1920 byla na domek umístěna mramorová deska s nápisem: V tomto domě bydlel v letech 1852 – 1853 náš prezident republiky T. G. Masaryk. Pobyt prvního prezidenta je připomínán jeho bustou umístěnou vedle vchodu radnice (Mutěnice, 2002, s. 1-11, s. 168-171).

3.1 Historický obraz lidové kultury v Mutěnicích

Určitě se lze ztotožnit s myšlenou, že kdo nezná svou minulost, nemůže rozumět přítomnosti. Máme pocit, že žijeme ve velkém světě, ale každý z nás má především ten svůj vlastní svět, potom přichází na řadu svět menší, jímž může být například region, obec, bydliště.

Z hlediska regionálního členění Moravy patří Mutěnice do oblasti Moravského Slovácka. Během celého dosavadního vývoje si obec zachovala původní půdorys ulicovky, což je vlastně původní podélné rozložení kolem nevýznamného potoka. Z hlediska architektonického se dům v Mutěnicích nevyvíjel vertikálně, byl zásadně přízemní. Teprve v posledních desetiletích přinesl vývoj rozšíření staveb na poschodí. Průčelí byla převážně nabílená, pravidelně se obnovovalo líčení před slavnostními událostmi. Zvláštním prvkem průčelí některých domů je výstupek v předdveří – žudro. Velmi zajímavé je v Mutěnicích i zdobení oken ornamenty. Časté jsou k vidění předzahrádky, vždy pečlivě upravené s barevnou výsadbou, ohraničené plaňkovým plotem. Originálním prvkem je v předzahrádce také nezbytná lavička. Většina mutěnických domů má vedle vchodu i vjezd do dvora s dvoukřídlými vraty. Mimo areál dvora jsou velmi časté stodoly.

Samostatnou část architektury této obce jsou již zmiňovaná vinná stavení – budy, často zdobené folklórními motivy, úryvky písní, alegorickými výjevy.

Další důležitou součástí odrazu lidové kultury jsou kroje. I když se dnes kroje běžně nenosí, zůstaly někde ještě ve skříních a oblékají se na různé slavnosti, které se dodržují jako tradice v některých městech a vesnicích. Krásu krojů si také uvědomovali mnozí umělci. Za všechny jmenujme například Josefa Mánesa, bratry Úprky. V jejich malbách zůstávají zachovány původní podoby krojů. Slovácká madona malíře Jožky Úprky v hodonínské galerii je toho pádným důkazem. O historických souvislostech lidového odívání vznikl dokonce v brněnském studiu v osmdesátých letech dokumentární film *Proměny lidového kroje* (Jančář, Brhel, 1986, Česká televize). Krojové oblečení u starší generace ještě nevy-mizelo z každodenního života, i když rok od roku má menší zastoupení. U mladých se kroj obléká na slavnostní příležitosti. Je s podivem, že i v dnešní době jsou mladí krojovaní v Mutěnicích na tento historický odkaz náležitě pyšní a neberou jej jako recesi poplatnou době.

Nositeli již tedy nejsou všichni obyvatelé obce, ale jen ti, kteří chtějí jeho oblečením podtrhnout výjimečnou událost, demonstrovat svou lokální příslušnost a vyjádřit úctu k tradici (Mutěnice, 2002, s. 349-382).

Jako po celém Slovácku, tak i mutěnické lidové tance se nevymykaly z běžných a všude obecně platných norem. Na prvním místě je to cifrování, verbuňk, zvaný dříve jako čardáš. Je to improvizovaný skočný tanec, základem jsou dané „cifry“, které tanečník obměňuje nebo kombinuje podle okamžité invence. Jiným tancem jsou zase hodové „hošije“, kdy chlapci jeden po druhém v kolečku před muzikou zazpívali a vyskakovali. Ve výskoku ohnuli nohu a lusklí dlaní o holínku. Párovým tancem je pak v Mutěnicích oblíbená vrtěná. Jde o jednoduché zavíření dvojice na místě kolem společné osy, proložené několika výskoky a podupy.

K dokreslení mutěnického koloritu nutně patří písňové bohatství. I v Sušilově sbírce z roku 1860 je z Mutěnic zapsáno šest písní. Nejzásadnější zapsanou písní je vojenská balada Beograd, Beograd, ta turecká skala! Nejedna mamička syna oplakala. Plakala, aj plače, slzy jí padají, na tvrdém kameni jamy probíjají.

Vedle cimbálové muziky začala od 19. století převažovat dechová hudba, na níž navazuje i mutěnická tradice mládežnických dechovek. Jednou z nich je Kateřinka nebo Mutěňané – Čejkovjané (Mutěnice, 2002, s. 421-436).

K lidovému folklóru neodmyslitelně patří i slovesné umění. Oblast jižní Moravy je všeobecně známá slováckou postavou strýca Pagáča z humorných knih Zdeňka Galušky Slovácko sa súdí a Slovácko sa nesúdí. Velmi mistrně vykreslené postavičky místního regionu a humorné příhody vesnického soužití vykresluje i knížka Otty Strachoty Slovácké figurky pokračují...

O Mutěnicích a přilehlých oblastech se dočteme také v knize pověstí ze Slovácka spisovatelky Zuzany Novákové. Její knížka roztodivných příběhů nese název Bílý koníček a využívá se v místní škole jako doplňková četba regionálního zaměření.

3.2 Kulturně společenský život v obci

„Mutěnické hodečky, ty má snad každý rád,

dojel k nám na hody přespólní kamarád...“

(říkadlo)

Obec Mutěnice se může pochlubit opravdu bohatým kulturním životem, a to po dobu celého kalendářního roku. Kulturní kalendář vytváří členové kulturní komise při Obecním úřadu v Mutěnicích a je veřejně přístupný nejen v obci v rámci čtvrtletního mutěnického Zpravodaje, ale publikuje se i do okolních obcí a měst. Návštěvnost jednotlivých akcí je zde velká jednak vzhledem k dobré propagaci, ale také proto, že řada velkých kulturních podniků se osvědčila a lidé se sem sjíždějí již pravidelně a cíleně. V obci jsou uchovávány folklórní tradice umocněné podlužáckými kroji, slováckými písněmi a tanci, což je velmi atraktivní pro návštěvníky z Čech, z blízkého Slovenska, ale také pro návštěvníky hodonínských lázní, mezi jejichž klientelou lze uslyšet i němčinu, či maďarštinu. Mutěnice jsou velmi religiózní vesnice, z celkového počtu 2600 obyvatel v roce 2013 byla asi třetina věřících. Proto zde kulturní kalendář zahrnuje akce i podle liturgického kalendáře.

Prvním zvykem kalendářního roku byla v Mutěnicích Tříkrálová obchůzka, patřící do vánočního cyklu. Obvykle chodili s písní „*My tři králové jdeme k vám*“ místní ministranti a psali křídou na dveře písmena K+M+B s příslušným letopočtem. Ani v současné době tomu není jinak. Z tohoto zvyku se stala charitativní akce pod hlavičkou Charity Hodonín a do jednotlivých domácností se každoročně vypravují malí mutěničtí zpěváčci v doprovodu jednoho z rodičů.

Velmi oblíbenou zimní akcí, která nemá dlouhou historii, je obecní zabíjačka před Obecním úřadem v Mutěnicích. Hlavním pořadatelem je vedle obce Mužácký sbor. Jeho členové se aktivně zapojují do řeznické práce, zabíjačkové speciality jdou velmi rychle na odbyt a při dobrém jídle a sklenínce vína si často místní i navzdory mrazivému počasí zanotují.

Nedávno obnovenou tradicí se stala i oslava konce masopustu, po němž následuje postní doba. Masopust – fašank – je období časově proměnlivé, trvá od Tří králů do Popeleční středy, jíž začíná šestitýdenní velikonoční půst. Vesnicí prochází průvod maškar, nabízejí se před vraty domů koblihy, boží milosti, vše smažené na másle, dříve na bukvicovém oleji. Nesmí chybět ani slanina a nezbytná pálenka. Nejznámější fašankovou maskou je maska medvěda, jemuž se přisuzovaly dokonce magické vlastnosti, a to především plodnost. Pro-

to žádná žena nesmí odmítnout tanec s medvědem. Celé období se uzavírá následnou taneční zábavou a „*pochovááním basy*“. Jedná se o parodii na pohřeb zemřelého marnotratníka. Do necek, na máry nebo stůl se položí basa pokrytá plachtou, následuje vlastní pohřební obřad s upozorněním na domnělé prohřešky basy v čase masopustních zábav, pak se vynese ze sálu a „*pohřbí*“. Po tomto aktu definitivně končí čas veselí a období hojnosti a nastává čas půstu.

K nejvýznamnějším svátkům v rámci církevního a hospodářského roku patří Velikonoce. Na Květnou neděli, poslední postní neděli, se otvírají Velikonoce ve znamení zelené ratolesti. Dodnes se v kostele v Mutěnicích světlí kočičky, které mají v lidové víře své místo. Dávají se za rám obrázku a mají ochraňovat dům před ohněm. Tento znak se například objevuje i na Ladových obrázcích. Velký pátek je přísným půstem a dnem smutku, kdy hlas kostelních zvonů, umklých na znamení smutku, nahrazuje hrkání s tragači, dřevěnými hrkávkami, klepáči. Tuto akci mají v Mutěnicích na starosti ministranti. Chlapci v určité hodiny procházejí průvodem přes vesnici a vydávají dohromady silný rachot. Velikonoční nedělí končí půst, krojovaná chasa pořádá taneční zábavu. Velikonoční pondělí se nese ve znamení „*šlahačky*“. I dnes můžeme v Mutěnicích vidět krojované skupinky, které si po cestě k děvčatům ponášejí vlastnoručně dělané a bohatě zdobené velké pletené žily. Do lidové historie vstoupily i mutěnické malerečky, zhotovující kraslice s lidovými motivy. Dříve se v Mutěnicích barvila vajíčka pouze v cibulových slupkách. Technika barvení kraslic a jejich vyškrabávání bývá každoročně náplní školních velikonočních dílen, často i za přítomnosti místních krasličářek.

Svoje místo v kulturním mutěnickém kalendáři si již za léta trvání vydobyla v červnu přehlídka mládežnických dechových hudeb „Pod mutěnickým vinohradem“ a také přehlídka mužských sborů „*Zpívání Pod Búdama*“. Obě jmenované akce mají vždy velkou diváckou účast díky slováckým písničkám a také nádherným vyšívaným krojům.

První víkend v září patří „*Mutěnickým vinařským dnům*“ s tradiční scénkou Zarážání hory, s bohatým kulturním programem a ochutnávkou vín místních vinařů. Je to začátek nejdůležitějšího období v tomto vinařském kraji, kterým je vinobraní. Při této příležitosti návštěvníci mohou zavítat i do Muzea vinařství v Mutěnicích.

Vzhledem k tomu, že je v Mutěnicích zasvěcen kostel sv. Kateřině, což připadá v kalendáři na 25. listopad, slaví se patronské hody tedy až v poslední části kalendářního roku a jsou velkou místní akcí. Patronem této slavnosti jsou stárci, kteří se volí vždy každoročně

v prosinci na sv. Štěpána. Starosta pak předá nově zvoleným stárkům a stárkám hodové právo v podobě stužkami ozdobené vařečky – hošajky, kterou nosí stárci zasunutou v krojové holínce. Stárci a stárky si potom k sobě vybírají jako pomocníky sklepníky a sklepnice. Týden před termínem hodů se staví vysoká mája, zdobená barevnými pentlemi, a krojovaná chasa chodí za doprovodu dechové hudby po vesnici a zve občany na hody. V současné době zde hody trvají čtyři dny. V sobotu bývá zábava pro vyznavače jiné hudby, než dechové. Neděle je hlavně pro přespolní, pondělí je určeno ženatým a v úterý se děvčata převlékají za chlapce a opačně, zábava se nese spíše v maškarním duchu. Nejvíce obdivovatelů má však nedělní krojový průvod, kdy se chodí od bydliště stárků přes celou obec, a je to vlastně jedinečná přehlídka krojovaných.

Velkým hodům dokonce předchází i dětské hody během letních měsíců, kdy si i malí krojovaní chtějí vyzkoušet v rámci mateřské školy tuto tradici. Stavějí vlastnoručně zdobenou májku, pod ní tancují jednoduché tanečky, učí se řadu lidových písní, které hody doprovázejí. Zdejší Mateřská škola začala v roce 2004 pracovat podle nového vzdělávacího programu „*Pojď si s námi hrát*“. Tento školní vzdělávací program tvoří pět hlavních témat, které respektují vývoj dítěte, jeho přirozený život, zrání v souladu s věkem, předpoklady a zkušenosti. Jedno z témat tohoto školního vzdělávacího programu nese název Svátky a tradice patří k naší školičce. Záměrem tématu je zařazovat do běžného života dětí takové činnosti, které učí děti orientovat se v mezilidských vztazích, seznamovat se s lidovými tradicemi a zvyky, zajišťovat citový prožitek v podobě uspokojení, radosti a pohody. Velmi inspirativní je vytvoření vlastního vánočního zvyku, kdy se do mateřské školy scházejí v předvánoční době rodiče a děti, aby společně u vánočního stromečku vytvářeli netradiční vánoční ozdoby a připomněli si všechny ty krásné staré vánoční zvyky, bez kterých by Vánoce nebyly tak kouzelné.

Místní obyvatelé se zúčastňují pořádaných akcí ve velkém počtu, akceptují je jako pevnou součást jejich života. V letošním roce se dokonce zájmové pěvecké organizace zapojily i do předvánočního zpívání koled v rámci celé republiky, které bylo prezentováno pod názvem „*Česko zpívá koledy*“. Mutěničtí tuto výzvu zhodnotili ještě prezentací a prodejem výrobků místních řemeslníků.

Poslední měsíc bývá tedy ve znamení Vánoc. V Mutěnicích k Vánocům neodmyslitelně patří hojně navštěvovaná půlnoční mše. Živý betlém, konaný pravidelně 25. prosince, je spíše novodobou tradicí, která trvá teprve 14 let. Na prostranství před radnicí se vždy koná malé divadlo. V dřevěné chaloupce s doškovou střechou jsou umístěny jesličky, u nich

stojí Josef a Marie. Jednotlivé obrazy, čtené vypravěčem, doprovází dění alegorických obrazů. Tři králové přijíždějí v krásných kostýmech na koních, klaní se Ježíškovi, pokládají mu k jesličkám dary. Tradicí se stalo také živé miminko, položené do jesliček. Celé vystoupení doprovází koledy a vánoční písně v podání chrámového sboru, mužáků a krojované chasy. Vedle betlémského příbytku je vybudována ohrada se zvířaty, pravidelně si je obec zapůjčuje ze ZOO v Hodoníně a nesmí chybět ani exotické lamy. Výtěžek z této akce putuje každý rok do Dětského domova v Hodoníně. Atmosféra je velmi přátelská, schází se zde velká část obce a jejího okolí k svátečnímu pozdravení a jakémusi zastavení ve vánočním čase.

3.3 Osobnosti Mutěnic spojené s folklórem

„Fůká větrík po dolině, podzim nastává, barvu mění vinohrady, vínko dozrává...“

Anna Žilková

Kolik je takových dědin, kde žili tvůrci textů písní, polek, valčíků? Mutěnice mají to štěstí, že až do ledna 2014 zde žila a tvořila paní **Anna Žilková**, mutěnická lidová básnířka. Narodila se v roce 1928 a z vlastní iniciativy začala skládat svatební veršovánky, narozeninové básničky a dostala se až k textům písní (Zpravodaj Naše Mutěnice, 2014, s. 14).

V roce 1927 se v Mutěnicích v rodině kováře narodil **Jan Lacko**. Studoval mimo jiné i u známého profesora Vincence Makovského, sochaře, Laureáta státní ceny a národního umělce. Vedle obrazů, které se najdou v desítkách mutěnických rodin, tvoří důležitou oblast Lackovy tvorby sgrafita. Jsou to rýsované malby na omítkách vznikajících proškrabáváním svrchní bílé vrstvy omítky do spodní barevné, tmavší vrstvy. Vytváří ornamentální, někdy i figurální vzory a ornamentální nápisy člení architektonicky hlavně průčelí vchodů do mutěnických vinných sklepů. Jeho práce je známá i v širokém okolí. Vrcholem jeho sgrafitové práce je obvodní zeď poutního kostela v Žarošicích, kde vytvořil sérii obrazů znázorňující dějiny tohoto poutního místa. Od roku 1955 je dokonce jeho art protis – technologie netkané vlněné textilie chráněna čs. patentem. My ji známe jako tapisérie nebo gobelíny. Zemřel v roce 2001 (Zpravodaj Naše Mutěnice, 2007, s. 5).

K Velikonocům patří na Slovácku kraslice a ty jsou v Mutěnicích jednoznačně spojovány s babičkou Dubinovou, jak ji důvěrně nazývaly děti z Mateřské školy v Mutěnicích, které se chodily na její šikovné ruce dívat. Všichni obdivovali, jak její upracované ruce umí krásně vyškrabávat velikonoční vajíčka. Tenká jehlička kouzlila velké květy vlčího máku, drobné kvítky fialek i obilní klasy. Malí návštěvníci ji chtějí napodobovat alespoň formou papírových vajíček v rámci výtvarné výchovy (Zpravodaj Naše Mutěnice, 1997, s. 9).

Jinou technikou se v Mutěnicích v posledních letech zabývá paní Lenka Burianová. Navazuje na techniku drátenictví, známou vlastně již od pravěku, ale v historii českých zemí ojedinělou. Na Slovensku je drátenictví známé už z počátku 18. století. Traduje se podle slovenské legendy, že Juro Jánošík za jeho prozrazení proklel obyvatele obce Velké Rovné slovy: „*Seberte si drát, šídla a táhněte do světa!*“ Neuvědomil si, že to chudým Kysuckým přineslo obživu a světu osobité umění dráteníků.

Paní Lenka Burianová také drátuje velikonoční kraslice, na Vánoce zvonečky, rybičky, ploché drátované ozdůbky. Během roku drátuje láhve na slivovici, víno, doplňuje je malbou, dále keramické hrníčky, v neposlední řadě i šperky z kamínků nebo korálků.

K folklórnímu životu v Mutěnicích neodmyslitelně patří kraj. Obecně je kraj šat určitého národa, lidu kraje nebo oblasti. Vyvinul se ze způsobu života v určitých historických podmínkách, z tradice, zvyků, léta se formoval a diferencoval. Lidový kraj je produktem kultury lidu. Krásou lidových krajů se léta zabývala paní Marie Kmentová, narozená v roce 1928 v Mutěnicích. Jako mladá se učila vyšítvat u paní Marie Ilčíkové a sledovala její vyšíváčskou práci. Sama se pak stala další pokračovatelkou tohoto krásného řemesla. Vyšívala fěrtochy, pantle i obojky ke krajům a tato láska jí zůstala na celý život. Mezi její folklórní skvosty patří dokonce rukávce ze 17. století. Mezi významné maléřečky, které zase malují krajové doplňky a mašle ke krajům patří paní Marie Skočíková nebo její pokračovatelka paní Hana Mrázíková. Je dobře, že slovácký kraj unikl definitivnímu zániku jako v některých okolních oblastech v průběhu 19. století, a stal se chloubou zdejšího lidu. Zajímavostí je také první odborná stať o slováckých krajích, která vyšla v obrázkovém časopisu Světozor v roce 1886, a napsal ji **Josef Klvaňa**⁸. Souborně zpracoval a vydal pak podrobný popis krajů v roce 1918 (Baran, Staňková, 1982).

Žádný kraj není úplný, pokud jej nedoplňuje patřičná krajová obuv. V dnešní době je švec, zhotovující krajové boty, velmi vzácný a vyhledávaný. Z Mutěnic jezdí většinou zájemci do Lanžhota, kde šije krajovou obuv Marek Tureček, vyučil se u svého dědečka a je tak již čtvrtý, kdo pokračuje v rodinné tradici. Boty měkké, kožené, štepováním zdobené, vysoko skládané do záhybů s vykrojeným podpatkem a mosaznou podkovičkou nabyly elegantních forem teprve ve dvacátém století a patří ke zvláštnostem slováckého kroje. Na mužských čizmách se zase nosí dlouhé hedvábné střapce, či barevné bambulky.

V Mutěnicích se narodila a jako mladá začínala s velmi netradičním a téměř zapomenutým řemeslem paní Filoména Slezáková. Jedná se o **vrapení** krajové obuvi, což znamená zhotovení pravidelných sámků na kožené holínce. Ty musí být jeden jako druhý, s čímž švec při šití musí počítat, poněvadž délka holínky se vrapením dvojnásobně zmenší (Zpravodaj Naše Mutěnice, 2007, s. 4-5).

⁸ **Josef Klvaňa** (1857 - 1917) - český etnograf, pedagog, přírodovědec, fotograf, byl spjatý s jižní Moravou, zemřel v Kyjově, kde je dodnes po něm pojmenováno gymnázium.

Je velmi pozitivní, že se v Mutěnicích do krojů oblékají hlavně mladí, kteří se snaží udržet tuto tradici alespoň v rámci významných příležitostí během celého kalendářního roku. Veliká část i organizačních záležitostí leží na bedrech místní krojované chasy, jejíž členové se generačně obměňují a předávají si pomyslné žezlo folklórních tradic. Chasa se rozrůstá a udržuje si svoje postavení také díky faktu, že mladí chlapi nemusí dnes odcházet na vojnu. V jejich řadách pak najdeme i takové jedince, kteří se zúčastňují folklórních soutěží v kategoriích například mužských pěveckých duet, zastoupení Mutěnic bývá také v soutěži „*O stárka Podluží*“ v Tvrdonicích, kde se musí předvést umění v tancích hošíje a verbuňk a společně s krojovanou partnerkou i v tanci vrtěná. Je vidět, že folklór v obci je stále živý a mladá generace dokáže tyto tradice udržovat, rozvíjet, ale i propagovat daleko od Mutěnic. Zde je nutné vzpomenout významné účasti krojované chasy na krojovaném moravském plese v Praze v roce 2005, kde zatančili Moravskou besedu (Zpravodaj Naše Mutěnice, 2005, s. 18).

Pokud by někdo přišel s nápadem, že se snoubenci budou brát v krojích, považovali by to mnozí za recesi. V Mutěnicích krojované svatby nejsou časté, ale pokud se v posledních pěti letech konaly, nikdo nebyl překvapený. Ke koloritu takové krojové svatby samozřejmě patří původní zvyky. Ty, které se běžně udržují, ale i jiné, méně známé, které se už vytrácejí. Například výslužkový svatební koláč, představovaný vysokou konstrukcí, zcela ověšenou perníkovými srdci, jež se dříve během svatebního veselí prodávala. Získaný výtěžek pak připadl nevěstě (Zpravodaj Naše Mutěnice, 2008, s. 6-7).

Neodmyslitelnou součástí současného mutěnického folklóru jsou **Mužáci**. Mužský pěvecký sbor vznikl v Mutěnicích v únoru roku 2001 a tvoří jej dvacet nadšených ctitelů lidových písní. Tato záliba je předurčuje především k vystoupením na folklórních slavnostech a festivalech, také je sami na domácí půdě organizují. Každoročně pořádají v areálu mutěnických vinných sklepů setkání mužských sborů pod názvem „Zpívání pod Búdama“, spolupřádají Vinařské dny, které se zde konají na začátku září, a zpívají na domácích Kateřinských hodech. Nedílnou součástí jejich repertoáru jsou vícehlasé úpravy moravských lidových písní a koled.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PODPORA ROZVOJE KULTURNÍCH TRADIC

Starat se o nesmírné bohatství projevů tradiční lidové kultury v České republice je velmi důležitým posláním. Ve smyslu Koncepce účinnější péče o tradiční kulturu v České republice schválené usnesením vlády ze dne 11. června 2003 č. 571 zřídil ministr kultury příkazem č. 39/2004 Národní radu pro tradiční lidovou kulturu jako stálý poradní orgán ministra kultury a vydal její statut.⁹

Jihomoravský kraj vyhláší v lednu nového kalendářního roku dotační program pod názvem „Podpora rozvoje v oblasti kultury a památkové péče“. Cílem dotačního programu je podpora subjektů realizujících profesionální nebo neprofesionální uměleckou činnost v různých oblastech kulturních žánrů – hudby, tance, divadla, výtvarného umění, folklóru a uměleckých řemesel s cílem uchování kulturního dědictví a prezentace kraje doma i v zahraničí.¹⁰

Dotační program vychází ze Strategie regionálního rozvoje ČR 2014 - 2020 vydané Ministerstvem pro místní rozvoj v dubnu 2013 (SRR ČR, MMR ČR, s. 105-106).¹¹ Strategie je základním koncepčním dokumentem v oblasti regionálního rozvoje a je nástrojem regionální politiky. V roce 2014 se k danému folklórnímu tématu vztahovaly především dva dotační tituly. Cílem dotačního titulu „Podpora projektů v oblasti kultury“ je podpora profesionálního i neprofesionálního umění se zaměřením na hudbu – koncerty, festivaly, přehlídky, taneční umění i akce tradiční lidové kultury.

V rámci dotačního titulu „Podpora projektů v oblasti nemateriálních statků“ zapsaných do Reprezentativního seznamu nemateriálního kulturního dědictví lidstva (UNESCO) bude podporována především prezentace již uznaných nemateriálních folklórních statků, ale i zviditelnění tradic na území Jihomoravského kraje související například s lidovou hud-

⁹ Usnesení vlády ČR č. 571 z 11. 3. 2003 [online] [cit. 2014-11-10].

Dostupné z: www.mkcr.cz/cz/kulturni-dedictvi/regionalni-a-narodnostni-kultura/narodni-rada-pro-tradicni-a-lidovou-kulturu-83302/.

¹⁰ Dotační program pro oblast Jihomoravského kraje [online] [2014-11-10].

Dostupné z: [www.dotace.kr-jihomoravsky.cz/Grants/3338-506-](http://www.dotace.kr-jihomoravsky.cz/Grants/3338-506-podpora+rozvoje+v+oblasti+kultury+a+pamatkove+pece+v+roce+2014.asp)

[podpora+rozvoje+v+oblasti+kultury+a+pamatkove+pece+v+roce+2014.asp](http://www.dotace.kr-jihomoravsky.cz/Grants/3338-506-podpora+rozvoje+v+oblasti+kultury+a+pamatkove+pece+v+roce+2014.asp).

¹¹ Ministerstvo pro místní rozvoj: MMR. ČR, Strategie regionálního rozvoje ČR 2014-2020 [online] [cit. 2014-11-10].

Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/cf177bdf-81e7-4a72-8a70-2d189f1165e1/SRR-2014-2020.pdf?ext=.pdf>.

bou, pořízením kroje a krojových součástí, zajištění oblastních přehlídek. Ve chvíli, kdy UNESCO zaznamená určitý jev na Reprezentativní seznam, začne nad ním držet ochrannou ruku a snaží se ho udržet v podobě, v jaké byl popsán.

V regionu Slovácka jde dokonce o dva významné jevy. Součástí tohoto seznamu je například verbuňk, mužský sólový tanec ze Slovácka, jenž je důležitou součástí událostí v regionu, především hodů. Tanec nejspíš původně souvisel s odvody na vojnu. Muži při něm mohli ukázat svou obratnost, fyzickou zdatnost i kreativitu. Vedle verbuňku je do tohoto seznamu zapsána i jízda králů, pravidelně konaná na Slovácku v Hluku, Kunovicích, Skoronicích a Vlčnově. Jedná se o objížděku na koních, které jsou bohatě zdobené papírovými květy. V minulosti se tento zvyk vázal k období svatodušních svátků. Praporečník, vyvolávači, výběrčí a další jezdci objíždějí obec s králem v zastoupení mladého chlapce převlečeného do ženského svátečního kroje, jehož střeží pobočníci neboli pázata. Jezdci oslovují přihlížející a obyvatele vesnice veršovanými vyvolávkami a vybírají dárky pro krále.

Zapsat třeba hody není možné, protože jejich stylizace je v každé vesnici jiná a bylo by obtížné vytvořit obecný popis (Lukešová, Slovácko 1/15, s. 4).

4.1 Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu ČR na léta 2010 až 2015

Bohatství každé společnosti se projevuje nejen v materiální složce, ale také v její historii a kulturní vyspělosti. Kulturní dědictví je proto důležitou součástí materiálního a duchovního bohatství i České republiky.

Kultura se stala významným faktorem života člověka ve společnosti. Přispívá k rozvoji intelektuální, emocionální i morální úrovně a plní tím pádem funkce vzdělávací, enkulturační i socializační. Je hlavním prostředkem přenosu informací mezi generacemi. Účast na kultuře se stává smysluplnou náplní volného času, také je důležitým nástrojem prevence před nástrahami současného světa, před toxikománií, gamblerstvím a dalšími patologickými jevy, jimiž je ohrožena zejména mládež. Obecně přispívá také k lepšímu porozumění mezi občany různého etnika. Vzhledem k tomu je velmi důležité starat se o kulturní dědictví. Státní kulturní politika vychází z analýzy současného stavu kultury, z vyhodnocení postojů Evropské unie a mezinárodních organizací, zejména UNESCO.

Hlavním dokumentem, který schválila vláda České republiky, se jmenuje Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu ČR na léta 2010 až 2015. Cílem tohoto dokumentu je vytvoření péče o lidovou kulturu, její využití při obohacení současné kultury a předání těchto projevů dalším generacím. Analýza výchozího stavu poukazuje na silné stránky péče o tradiční lidovou kulturu. Jednou z nich je fakt, že v naší zemi existuje velké bohatství živé i dochované tradiční lidové kultury. V některých regionech je dokonce součástí každodenního života. Péčí o tradiční lidovou kulturu je pověřen NÚLK (Národní ústav lidové kultury), jehož sídlo je ve Strážnici. Významně však přispívají ke koordinaci péče o tradiční lidovou kulturu i jednotlivá regionální pracoviště a řada dobrovolných spolupracovníků. Velmi úspěšně se rozvíjí spolupráce s vědeckou sférou, zejména s Akademií věd České republiky. Dochází k bohaté prezentaci v rámci folklórního hnutí, s čímž souvisí i systém folklórních přehlídek a festivalů. Důležité je také vytvoření právní garance péče o nemateriální tradiční lidovou kulturu přijetím Úmluvy o zachování nemateriálního dědictví, která má v naší republice povahu zákona.

Mezi nedostatky se stále řadí nedostatečnost seznamování tradiční lidové kultury v rámci základního vzdělávání, s čímž souvisí i organizovaná mimoškolní výchova. Kvalitativním posunem se stala možnost využití místních tradic lidové kultury pro děti a mládež pomocí

Rámcových vzdělávacích programů. Vekou hrozbu však představuje podle znění tohoto schváleného dokumentu nekvalitní prezentace tradiční lidové kultury, až znevažování její podstaty v rámci špatné nápodoby, v celospolečenském měřítku pak pokles povědomí o tradiční lidové kultuře, regionálních a národních dějinách, identitě českého kulturního prostředí a estetické úrovni (Usnesení vlády ČR ze dne 5. ledna 2011, č. 11).

V rámci Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice je potřeba se zmínit také o legislativě v oblasti tradiční lidové kultury. Zde nikdy neexistoval speciální zákon zaměřený na ochranu tradiční lidové kultury a jeho účinnost do určité míry doplňuje několik důležitých dokumentů. Základní právo na přístup občanů ke kulturnímu dědictví zajišťuje Listina základních práv a svobod. K realizaci tohoto práva se přijaly speciální právní normy a dokumenty, z nichž jedním je Kulturní politika v ČR od roku 2010 do roku 2015 a Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v ČR s možností zajištění podmínek s garancí státu a orgány veřejné správy nižších stupňů (Blahůšek, 2005, s. 134).

4.2 Projekty a granty na podporu regionální a národnostní kultury

„Na začátku každého dobrého a kvalitního projektu by měla být myšlenka, nikoliv fakt, že právě teď někdo nabízí peníze.“

Hruška Jiří¹²

Tematika projektů a grantů je v současné době velmi aktuální ve všech oblastech naší společnosti. **Grant** je zcela účelový příspěvek na veřejně prospěšný účel, který se obvykle získává ve veřejné soutěži na základě předloženého projektu. Termín **projekt** však můžeme požívat ve dvou úrovních. Jednak jako popis konkrétního účelu, za nímž o grant nebo dotaci žádáme, ale také jako proces realizace aktivit, na které byl grant nebo dotace poskytnut (Pokorná, 2008, s. 5).

Vyhlašovatelé projektů a grantů mohou být různí, existují přehledy o grantových programech krajů, obcí, různých nadací, ministerstev. Přehled o vypsání grantech lze nalézt například na stránkách Informačního centra neziskových organizací (www.neziskovky.cz [online] [cit. 2014-12-10]).

Jedním z vyhlašovatelů je především Ministerstvo kultury České republiky, které vyhlásilo pro následující etapu 15. srpna 2014 výzvy na podporu regionální a národnostní kultury. Cílem jednoho z programů je podpora tvůrčí činnosti umělců v oblasti neprofesionálního umění a tradiční lidové kultury a poskytování příspěvku na studijní pobyty. Dále je to program na podporu tradiční lidové kultury. Podpora má být realizována v rámci kulturních lidových aktivit formou dokumentace, identifikace, prezentace a popularizace tradiční lidové kultury, řemeslných dovedností a znalostí. V oblasti neprofesionálních uměleckých aktivit byl vyhlášen program, který má podporovat a specificky rozvíjet kulturní život regionů, estetickou tvořivost a občanskou soudržnost (www.mkcr.cz [online] [cit. 2014-11-12]).

Velmi zajímavým počinem k prohloubení kulturního vnímání dětí se stal v roce 2008 projekt **Tady jsme doma – Regionální folklór do škol**. Záštitou byl Národní ústav lidové kultury ve Strážnici. Hlavním cílem projektu bylo začlenit regionální tradice lidové kultury

¹² Hruška, J. *Desatero doporučení ke strategii psaní projektů* [online] [2015-01-02].

Dostupné z:

http://www.kraj-jihocesky.cz/file.php?par%5Bid_r%5D=40878&par%5Bview%5D=0.

zpět do vyučování především na první stupeň základních škol. Jaké jsou očekávané výstupy? Tím se prohlubuje i rozšiřuje poznání dětí, aktivizuje se jejich přístup k tradicím lidové kultury kraje, v němž žijí. Seznámení se s folklórem, který je součástí našeho kulturního dědictví, má kromě jiného tři významné důsledky – pomáhá budovat identitu dítěte, navázat pevný a odpovědný vztah k místu jeho bydliště a je východiskem celonárodní kultury.

Jádro projektu tvoří od roku 2008 intenzivní spolupráce autorů projektu a učitelů. Prostřednictvím osobních setkání a písemné komunikace jsou vyučujícím zprostředkovány konkrétní folklórní, pedagogické, didaktické i psychologické materiály, které přispívají k vytvoření jejich vlastního tvořivého přístupu ve vyučování. Poskytují se dokonce služby etnologa a pedagoga, ale také pomoc při utváření školních učebních programů v souladu s Rámcovými vzdělávacími programy. Odměnou pro zapojenou třídu je pobyt na Mezinárodním folklórním festivalu ve Strážnici, což se může zdát jako velmi neobvyklá forma školního výletu s návštěvou místního skanzenu a Zámku ve Strážnici. Domů si pak třída odveze oficiální potvrzení ve formě diplomu Národního ústavu lidové kultury o účasti v projektu (www.nulk.cz/tadyjsmedoma [online] [cit. 2014-12-10]).

4.3 Seznámení s konkrétními projekty na podporu rozvoje kulturních tradic

Jednotlivé projekty fyzických a právnických osob na podporu a uchování statků tradiční a lidové kultury mohou být zaměřeny na různé aktivity. Jednak se může jednat o podporu prezentace lidových řemesel, uchování ohrožených řemesel, ale i podporu předávání řemeslných dovedností a znalostí například formou řemeslných dílen a prezentací. V některých obcích jižní Moravy se formou dotačních projektů obnovily i zapomenuté lidové tradice. V neposlední řadě jde také o nadšené příznivce, kteří se právě v rámci jednotlivých neziskových organizací a sdružení snaží o uchování a rozvoj lidové kultury.

S pomocí dotačního programu se tímto způsobem obnovila po čtyřiačtyřiceti letech i fašanková tradice v Těmicích u Hodonína a stala se každoroční kulturní akcí. Dotaci využili místní převážně na zhotovení kašírovaných masek (Hodonínský deník, 2008 [online] [cit. 2014-10-26]).

V současné době je velmi populární obnova obnovení šátků /chůvek/ na nošení miminek, které používaly naše babičky a prababičky. Doba se mění a věci, které jsme zapomněli, znovu objevujeme jako výhodné a smysluplné. Nabízí se otázka, zda jde o návrat k přirozenosti, nebo módní prvek dnešní společnosti. Nošení dítěte v šátku má však bezesporu spoustu výhod i v dnešní moderní době a shodují se na to i odborníci lékaři, ortopedové, psychologové. Miminka se mohou nosit hned od narození, jsou blízko matce a slyší tlukot srdce jako v těhotenství, mají pocit bezpečí. Velmi to prospívá nedonošeným a handicapovaným dětem, protože jsou anatomicky ve správné a přirozené poloze, a napomáhá při špatném usazení a vývoji kyčelních kloubů. Mozek dítěte dostává více podnětů než mozek dítěte ležícího v hlubokém kočárku, může se tak lépe vyvíjet. Matka je s dítětem mobilnější, má volné ruce a váha dítěte je rovnoměrně rozložena, šátek je velmi skladný, může posloužit jako deka, příkrývka, zástěna proti slunci, houpací síť. Pro svoji praktičnost používají šátek na nošení miminka i tělesně postižené maminky (www.sanami.cz [online][cit. 2015-01-20]).

Mezi další aktivity, které podporují rozvoj folklóru na jižní Moravě, patří zajímavý počin Jihomoravské komunitní nadace, která vznikla v roce 2008 z iniciativy sdružení Echo Moravia a působí na území Břeclavska a Hodonínska. Svou činností podporuje kulturní, vý-

chovné, ekologické i sportovní projekty, které přinášejí prospěch místním obyvatelům a přispívají k rozvoji regionu (www.jmkn.cz/kontakt2 [online] [cit.2015-02-20]).

Tato nadace vydala v červenci roku 2014 ojedinělý kalendář s fotografiemi světoznámého fotografa Roberta Vana s názvem Šohaji 2015, který nafotil šohaje v podlužáckých krojích, ovšem poněkud netradičně. Některým chyběla například krojová košile, což někteří folkloristé přijali rozpačitě, ale většina veřejnosti byla kalendářem nadšená, o čemž svědčí velká prodejnost. Výtěžek bude věnován právě na podporu folklórních aktivit na Moravě (www.vanofotisoahaje.cz [online] [cit. 2015-01-19]).

S podobným úmyslem byla touto nadací připravena v předvánoční době 2014 i aukce vín a uměleckých předmětů, jejíž výtěžek půjde opět na podporu komunitních projektů a podporu folklóru na jižní Moravě.

Pokud hovoříme o stálých a tradičních folklórních projektech v tomto regionu, určitě nesmíme opomenout Mezinárodní folklórní festival Strážnice 2015, který se bude v tomto roce konat od 25. do 28. června. Stejně jako návštěvníci, tak i členové desítek folklórních souborů sem přijíždějí, aby strávili volný čas ve společnosti lidových písní a tanců, potěšili se krásou lidových krojů (www.straznice-mesto.cz/ [online] [cit. 2015-03-21]).

Letošní rok 2015 je významný i pro město Kyjov, kde se opět po čtyřech letech bude konat 13. – 16. srpna Slováký rok. Historie tohoto festivalu sahá až do roku 1921, právem ho lze řadit k nejstarším národopisným festivalům u nás. Od roku 1971 se koná každé čtyři roky. Letošním vrcholem pro nedělní dopoledne bude opět jízda králů v podání chasy ze Skoro-
nic (www.mestokyjov.cz [online] [cit. 2015-03-21]).

5 STANOVENÍ CÍLE VÝZKUMU

V praktické části jsem si vytyčila cíl zjistit, zda děti, mládež i dospělí, zajímající se v dnešní době o folklór, převzali tuto aktivitu v rodině, zda se v rodinách dodržují zvyky a tradice, jestli si uchovávají staré předměty po svých předcích a jakou kulturní akci v obci mají nejvíce v oblibě. Adekvátně k danému výzkumu jsem zvolila zúčastněné **pozorování** a **polostrukurovaný rozhovor**, kde jádro tvoří schéma předem připravených otázek. K samotnému pozorování jsem vybrala několik stěžejních kulturních akcí v obci, jakými byly mládežnické dechovky, dětské hody, Kateřinské hody a Živý betlém. Byla jsem jejich přímým účastníkem, takže jsem mohla vnímat celkovou atmosféru i chování jedinců.

Před samotným sběrem dat bylo nutné vhodně si zformulovat výzkumné otázky tak, aby z nich bylo jasné dáno, co se chci dovědět, jak se budu dotazovat. Volila jsem volný rozhovor, pouze ty části rozhovoru, které se přímo dotýkaly tématu, jsem doslovně přepisovala z diktafonu. Všem jsem zaručila naprostou anonymitu. Dospělé účastníky jsem oslovila pomocí mých přátel v místě akcí, zástupci mladší generace pak byli z řad jejich dětí, v neposlední řadě to byli i členové pořádající organizace. Poslední část výzkumu patřila samotnému vyhodnocení rozhovorů. Touto cestou jsem chtěla zjistit, jak se dá využít volný čas v rodinách a jakým způsobem pomáhá právě folklór začlenit se do společnosti.

Jednotlivé rozhovory deseti vybraných respondentů jsem při přepisu seřadila do dvou skupin podle pohlaví a věku, a to v posloupnosti od věkově nejstarších.

Souhrn jednotlivých otázek:

- 1. Vychází váš zájem o folklór z rodiny?**
- 2. Dodržujete v rodině nějaké zvyky, tradice?**
- 3. Uchovávejte doma staré předměty po svých předcích?**
- 4. Jakou kulturní akci v obci máte nejraději a proč?**

5.1 Pozorování

Všechny akce, kterých jsem se zúčastnila, měly jedinečnou a neopakovatelnou atmosféru. Dětské hody byly živé, veselé, hýřily nejen barvami, ale provázalo je dětské očekávání, touha napodobit dospělé a zhostit se tohoto velkého úkolu stejně dobře, jak se daří jejich rodičovským vzorům. Celou akci předurčoval také slavnostní krojovaný průvod od radnice, všechno bylo organizováno ve stejném duchu, jako když v obci probíhají hlavní Kateřinské hody. Na rozdíl od nich měly však jednu nespornou výhodu. Konaly se v létě za pěkného počasí, což se často o Kateřinských hodech říci nedá, protože na sv. Kateřinu někdy padá i sníh. Přehlídka mládežnických dechovek mě také velmi zaujala. Především jsem byla překvapená, že v dnešní době se tomuto hudebnímu žánru věnuje tolik mladých lidí. Je určitě přínosem, že svoji dlouholetou dřinu s hudebním dechovým nástrojem zúročí pak společně v nějakém hudebním tělese. Zajímavým postřehem je i to, že mladí hudebníci, zabývající se v zákulisí před svým vystoupením moderními mobilními telefony, zasednou v nažehlených krojích na pódium a začnou hrát dechovku.

Kateřinské hody jsou pak jakýmsi vyvrcholením života vesnice. Patří k nim dlouhá příprava, jež leží hlavně na hospodyňkách. Několik týdnů předem chodí po vesnici krojovaná chasa s dechovou hudbou, dům od domu vyhrává a zve obyvatele na hody. Staví se a zdobí mája před radnicí a k vlastnímu zahájení je potřeba pomyslného klíče od starosty obce. Tento svátek je spojen i s nedělní mší, kam také chodí chasa v krojích. Velkou přehlídkou všech krásných krojů je pak nedělní odpolední průvod. Hody zde trvají od soboty až do úterního večera, spíše středečního rána.

Termín konání hodů velmi těsně souvisí s obdobím adventu, který vlastně ihned po mutěnických hodech nastává. Velkou vánoční akcí, v historii Mutěnic novodobou, je Živý betlém. Jedná se o velkou akci, která na mne působila velmi přátelskou náladou. Samotný program se odehrává v rámci alegorického programu za doprovodu všech hudebních těles v obci – chasa, mužáci, chrámový sbor, dětská schola. Lidé se zde potkávají, přejí si navzájem do přicházejícího nového roku, děti obdivují zvířata z hodonínského zoo a všichni mají určitě dobrý pocit, že dárkem nebo finanční částkou přispějí na dobrou věc. Obdarovanými jsou pravidelně děti z hodonínského dětského domova, které bývají často této akci i přítomny.

5.2 Rozhovory

Žena A (60 let): oblečena do ženského kroje, účastnice dětských hodů s vnučkou

1. Vychází váš zájem o folklór z rodiny?

Ano, určitě. Pocházím z rodiny, kde stařenka chodila v kroji každý den, v tomto duchu také vychovávala svoje děti. Moje maminka pak už nosila kroj jen svátečně, spíš na hody a v neděli do kostela, no a já jsem to měla podobně. Vzala jsem si „přespolňáka“, v jejich rodině byli také krojovaní, ale svatbu jsme měli civilní. Máme 3 děti a všechny nosily kroj, chodily do chasy.

2. Dodržujete v rodině nějaké zvyky, tradice?

Jsme věřící, zvyky dodržujeme v rámci liturgického kalendáře. Nejvíce o Vánocích a Velikonocích.

3. Uchováváte doma staré předměty po svých předcích?

Nemáme ve zvyku vyházovat věci patřící někomu z rodiny. V boudě ve vinohradě jsou věci ještě po stařečkovi, staré náradí, je to kus naší rodiny, doufám, že naše děcka si to taky nechají na památku podobně jako staré fotografie. Je to škoda, že dneska mají fotky převážně v počítačích.

4. Jakou kulturní akci v obci máte nejraději a proč?

My u nás držíme podobně jako asi hodně místních na hody. Je to takový dědinský svátek, patří to k nám, těšíme se na to, hody jsou prostě hody. Je to o chase, tancování, jídle, pití...S vnučkou v poslední době chodím na dětské hody, oblékám ji do kroje, jí se to líbí, je to malá parádnic.

Žena B (48 let): bez kroje, účastnice hodů

1. Vychází váš zájem o folklór z rodiny?

Kroj jsme jako holky doma nenosily, ale o všechny akce jsme se zajímaly a pomáhaly jsme. Já dodnes strojím holky do krojů, moje dcera i syn v kroji chodí, patří k chase.

2. Dodržujete v rodině nějaké zvyky, tradice?

Vánoce jsou asi nejvíc o zvycích, určitě musíme mít na vratech K-M-B od třech králů a na Velikonoce chodí šlaháči, maluju i pantle.

3. Uchováváte doma staré předměty po svých předcích?

My jsme takové vetešnictví, nic nevyhazujeme, máme i křtící peřinku, svaté obrázky v rámu po stařence, ve sklepě by se našly i staré měchy od brambor s povřísem. Třeba se někdy budou hodit.

4. Jakou kulturní akci v obci máte nejraději a proč?

Já mám ráda všechny akce, na všechny chodím, na hody i na tu poslední úterní zábavu, krojování sem prostě patří.

Dívka C (20let): oblečena v dívčím kroji, členka chasy

1. Vychází váš zájem o folklór z rodiny?

Ve 14 letech jsem začala chodit s chasou v kroji, baví mě to, jsme dobrá parta. Doma mě v tom podporují, mamka taky chodila v kroji.

2. Dodržujete v rodině nějaké zvyky, tradice?

Určitě, toho bych si vzpomněla určitě hodně – Vánoce, Velikonoce, hody, všude chodíme v kroji. Také když jsme končili devítku, byli jsme v kroji i na radnici. To je tady vlastně taková tradice.

3. Uchováváte doma staré předměty po svých předcích?

Máme doma starý kroj, kacabaje a fěrtůšky, sice už chatrné, ale je to památka. Pak spoustu vyšívání deček a ubrusů, po babičce i vyšívání krojové obrazy.

4. Jakou kulturní akci v obci máte nejraději a proč?

S chasou chodím na všechny akce, na některé ani třeba ne v kroji, jenom jako dobrá parta, jezdíme i na hody do okolních vesnic, ale asi ty hody mám nejraději. Sestra byla dokonce i stárka.

Dívka D (15let): účastnice Kateřinských hodů

1. Vychází váš zájem o folklór z rodiny?

Chodím se každý rok dívat na hody na krojovaný průvod, ale sama v kroji nechodím. Mám tu spolužačky a hodně kamarádů, co patří k chase. Myslím, že nemám postavu do kroje, ale v červnu určitě půjdu na konec roku na radnici v kroji. My dostáváme poslední vysvědčení na radnici a tam se chodí v kroji. Kroj si půjčím z rodiny a využiju ho i na mši devátááků, která se slouží za nás, devátááky. Pak se uvidí, možná na příští hody...kdo ví?

2. Dodržujete v rodině nějaké zvyky, tradice?

Naše babička zná strašně moc pranostik a lidových moudrostí. A když nemáme v humně posázené například oharky, tak už nám říká, že na svatého Marka musí jít oharky do járka a podobně. Pranostiky a zvyky si hodně vysvětlujeme i v češtině. Mě to baví.

3. Uchovááte doma staré předměty po svých předcích?

Máme hodně fotografií v krabicích, ale i mlýnky, taťka má po dědovi alba se známka.

4. Jakou kulturní akci v obci máte nejraději a proč?

Jednoznačně hody a každý rok chodím pěšky s Mutěňáky na pouť do Žarošic...

Děvče E (5 let): oblečena v dívčím kroji, účastnice dětských hodů s babičkou

1. Vychází váš zájem o folklór z rodiny?

Ve školce si hrajeme vždycky na hody, stavíme máju, tancujeme. Sestra s bratrem taky chodí v kroji na hody, já jsem chtěla taky. Babička mně plete copánky a strojí mě.

2. Dodržujete v rodině nějaké zvyky, tradice?

Držíme půst, děda říká, že uvidím zlaté prase. Maluju dopis Ježíškovi a dávám za okno, rozkrajujeme jablíčko, na Velikonoce mě bratr vždycky vyšlahá.

3. Uchovááte doma staré předměty po svých předcích?

Máme doma malovanou kolíbku, jako na radnici, kam chodím v kroji recitovat.

4. Jakou kulturní akci v obci máte nejraději a proč?

Nejraději mám hody, ty malé i ty velké.

Muž A (51 let): oblečen v mužském kroji, člen mužáků

1. Vychází váš zájem o folklór z rodiny?

Dá se říct, že ano. Ale já si rád zazpívám, takže i když jsem nechodil v kroji, tak s kolektivem na zpívání se do něho obleču.

2. Dodržujete v rodině nějaké zvyky, tradice?

Určitě chodíme na šlaháčku po rodině, to se musí, aby holky nebyly prašivé, Vánoce a ty zvyky, co se dělají.

3. Uchovááte doma staré předměty po svých předcích?

My jako vinaři máme určitě koštěřky ve sklepě jako dědictví, já mám i vyřezávané věci po stařečkovi z lipového dřeva.

4. Jakou kulturní akci v obci máte nejraději a proč?

Dobrá akce, kterou pořádáme, je zpívání po Búdama, což je setkání mužáckých sborů, no a samozřejmě hody. Ženské mají na starosti úklid a dobroty, my čistíme ve sklepě víno...no a další akce je svěcení vína.

Muž B (19 let): bez kroje, účastník Živého betléma

1. Vychází váš zájem o folklór z rodiny?

Ne, u nás o folklór moc zájem nikdy nebyl, ale já se jdu vždycky jenom podívat na kamarády nebo spolužáky a potkám tu většinou kamarády, folklór mně nevadí.

2. Dodržujete v rodině nějaké zvyky, tradice?

Asi jen na Vánoce, pak taky chodím po šlaháče, obcházíme kamarádky.

3. Uchovááte doma staré předměty po svých předcích?

Našlo by se, hodně toho má moje babička, spíš ona.

4. Jakou kulturní akci v obci máte nejraději a proč?

Chodíval jsem spíše na diskotéky, ale na třeba hodovou zábavu ne, to netancuju. Zabíjačka je taky dobrá.

Chlapec C (16 let): účastník Mládežnických dechovek

1. Vychází váš zájem o folklór z rodiny?

Od školky jsem hrál na flétnu, pak jsem přešel na trubku a s tím souvisela i dechovka. Když jsme šli vystupovat, tak jsme hráli v krojích, byli jsme muzikanti spojení ze dvou vesnic. Když jsem byl malý, tak jsem se bál, že se mně budou kluci smát, ale dneska mně to vůbec nepřijde. Tady je to normální. V kroji chodím i na hody.

2. Dodržujete v rodině nějaké zvyky, tradice?

O Vánocích si sestra házela botou, jestli půjde z domu...ve škole jsme chodili před Vánocemi všichni do lesa každý rok stromek, aby měla zvířata potravu. Jo a šlahat chodíme po dědině spolužačky, my, co hrajeme na něco, tak chodíme i s nástrojem.

3. Uchovááte doma staré předměty po svých předcích?

V pokoji mám starý vojenský kufr po dědovi, ale už je nově natřený a přelakovaný, mamka si ze staré Singrovky, co na ní šila babička jako švadlena, udělala květinový stolek. Na dvoře máme v zahrádce kolo od trakařů.

4. Jakou kulturní akci v obci máte nejraději a proč?

Asi hody, hráváme i zvaní na hody, jsme dobrá parta a je kolem hodů pro nás víc volna.

Chlapec D (11 let): oblečen do kroje, účastník dětských hodů

1. Vychází váš zájem o folklór z rodiny?

Děda zpívá v kroji, je mužák. Mamka ani taťka teď nechodí, ale mamka jako holka chodila do chasy. Já jezdím s kamarádem i do folklórního kroužku.

2. Dodržujete v rodině nějaké zvyky, tradice?

Zpíváme i na Tři krále. Na Vánoce jíme kapra, salát, šupinu si tatka vždycky schová do peněženky.

3. Uchováváte doma staré předměty po svých předcích?

Hodně věcí. Váhu s malým závažičkem, staré knížky, mlýnky, mamka si je vystavuje.

4. Jakou kulturní akci v obci máte nejraději a proč?

Hody mám rád, hlavně kolotoče a nechodíme v pondělí na hody do školy, protože máme ředitelské volno. Chodíme celá rodina na Živý betlém, mladší sestra má ráda koně a zvířata ze zoo.

Chlapec E (9 let): člen dětské cimbálové muziky

1. Vychází váš zájem o folklór z rodiny?

Začal jsem chodit do hudebky, pak jsem začal hrát v cimbálce a musel i zpívat. Teď už chodíme i vystupovat a mě to baví. Naši se chodí dívat a doma mě nutí cvičit.

2. Dodržujete v rodině nějaké zvyky, tradice?

Dáváme si dárky o Vánocích, pečeme vánočku, chodíme po rodině, já hraju koledy...

3. Uchováváte doma staré předměty po svých předcích?

Určitě něco doma máme, mamka má schovanou svíčku od přijímání a obrázek, když byla malá.

4. Jakou kulturní akci v obci máte nejraději a proč?

Nevím, asi všechny, co se tu dělají.

5.3 Výsledné shrnutí praktické části

Pokud žijeme v určité lokalitě, jsme jeho neodmyslitelnou součástí od dětství, asi se nám nepodaří vidět skutečnosti kolem nás v zcela nezávislém světle. Já se v tomto prostředí, i když mně není neznámé, pohybuji jako návštěvník. Vzhledem k této skutečnosti mohu zcela nezávisle pozorovat prostředí i jednotlivé aktéry těchto vybraných akcí.

Pocházím z městského prostředí, a tak mohu otevřeně přiznat, že život na vesnici a ve městě má řadu odlišností i v dnešní době, která se je snaží již v mnoha případech setřít. Je to nejen ve způsobu života, ale i ve vztazích mezi lidmi. Lidé jsou zde podle mého názoru otevřenější, ve velké míře se účastní kulturního a společenského života obce. Pokud bych hodnotila jednotlivé akce, každá z nich byla hojně navštěvovaná, a to nejen místními, ale i návštěvníky z širokého okolí. Všechny akce byly velmi dobře organizačně zabezpečené, což je určitě dobrou vizitkou organizátorů. Ve většině se jedná o Kulturní komisi Obecního úřadu v Mutěnicích, ale i místních obyvatel, kteří nezištně pomáhají. V neposlední řadě se zde lidé velmi dobře znají, je zde velké procento věřících, scházejí se v místním kostele, a tak se nejedná o městskou anonymitu. Zakořeněné tradice se předávají z generace na generaci, prarodiče mají na výchovu mladé generace dost velký vliv. Často bydlí obě generace v rámci jedné vesnice, nebo jsou rodáci z okolních vesnic. Díky dodržovaným tradicím pak dětem zůstávají i pěkné vzpomínky na dětství.

Budeme-li analyzovat zaznamenané rozhovory, určitě najdeme mnoho společných znaků, ze kterých lze vyvodit konkrétní závěr. Pokud se jedná o to, zda zájem o folklór vychází z rodiny, ve většině případů byla odpověď kladná. Nejlepším příkladem pro nápodobu je příklad rodiče, prarodiče, zkrátka někoho blízkého. Stejná situace je u dodržování nějakých zvyků. Myslím si, že je v podstatě jedno, jaké zvyky rodina ctí a dodržuje. Ale vždy je to dobrý základ pro to, aby v nově zakládající rodině se alespoň zčásti pokračovalo stejným způsobem jako v rodině původní. Odpovědi na otázku uchovávání starých předmětů by se pravděpodobně asi lišily u respondentů z města, kteří bydlí v bytech a nemají dostatečně velký bytový prostor. Na vesnici je více místa, navíc lidé někdy žijí s prarodiči v jednom domě a po jejich odchodu zde tyto předměty zůstávají. Je proto příznačné, že všichni dotazovaní odpověděli kladně, z čehož vyplývá, že v každé rodině se něco dá nalézt.

Otázka preferování nějaké kulturní akce byla téměř jednoznačná. Lidé si vybírají samozřejmě akce podle svých zájmů, však hody jako místní svátek získaly v tomto pomyslném žebříčku prvenství.

V souvislosti se sociální pedagogikou lze konstatovat, že folklór má opravdu velkou roli v utváření mezilidských vztahů. Výchova mladé generace by měla být založena právě na mezigenerační komunikaci, což v oblasti přenosu folklórních tradic a k udržování zvyklostí v dané lokalitě neodmyslitelně patří. Mladí lidé si touto cestou určitě utváří svou identitu, mají pocit jakési sounáležitosti s místem svého bydliště a na pozadí těchto prožívaných skutečností si vlastně nenásilně vytvářejí úctu k odkazu předků. I když se z daných odpovědí dalo vyčíst, že u někoho nemusí být folklór zrovna tou jeho hlavní zálibou, snaží se ho alespoň respektovat u druhých a rád se i přes tuto skutečnost takových akcí účastní. S ohledem na cíl, který jsem si před tímto výzkumem vytyčila, mohu jednoznačně konstatovat, že mladá generace i v dnešní době může považovat folklór za smysluplné naplnění volného času a díky němu nalézá souvislosti nejen mezi sebou, ale i starší generací.

ZÁVĚR

Moje bakalářská práce pojednává o výchově mladého člověka k folklóru a etnografickým hodnotám. Pokud se ohlédneme do období po roce 1989, kdy společnost zaznamenávala převratné změny ve svém vývoji, asi bychom odhadovali výrazné oslabení aktivit v této oblasti vzhledem k otevření nevídaných možností naplnění volného času. S postupem času můžeme sledovat, že se oni skeptikové mýlili, protože současní lidé jsou k hledání svých kořenů a k obnovování folklórních tradic docela pozitivně nakloněni. Je velmi potěšující, že hlavně místní folklórní tradice jsou úzce propojeny s životem tamějších obyvatel. Vesnice má výhodu generační provázanosti, na rozdíl od anonymity města jsou si zde lidé blíží a každý o sobě ví víc. Zde se mi dokonce nabízí paralela se známou hudební pohádkou, kde zaznívá Werichova, Voskovcova a Ježkova písnička. V jejím textu se hovoří o tom, že ten dělá to a ten zas tohle a všichni dohromady udělají moc.

Velmi zajímavé je sledovat například velkou pluralitu u mladých lidí, kdy jim v žádném případě nedělá problém poslouchat svoji vyhraněnou moderní hudbu, ale pak navštívit nějaký folklórní festival, v krajním případě se obléct do kroje a jít s chasou zpívat lidové písničky. Folklórní aktivity jsou bezesporu velmi vhodné pro naplnění volného času dětí, mládeže i dospělých. Mají velký socializační podtext, jsou velkým pojítkem v komunikaci mezi lidmi. Hodnotu folklóru je možné spatřit také v tvořivosti lidí a v jejich nadšení, které jsou schopni předávat dál. Obzvláště v dnešní době problematických mezilidských vztahů je tento fakt velmi přínosný.

Vycházíme-li ze současného celkového stavu kulturně historického dědictví v České republice, zjistíme, že se objevuje několik znepokojujících skutečností. I v celosvětovém měřítku má problém ochrany a péče kulturního dědictví jeden společný jmenovatel, a to je velká finanční náročnost. Přibývá chátrajících památek a nemovitostí, do popředí se dostává také přetrvávající problematika restitucí. V konečném výsledku to bude v budoucnu znamenat větší tlak zvolených zástupců na financování a dotace ve prospěch kulturního dědictví. Pokud však dnešní mladí lidé nebudou chtít rozumět této tematice, nedocení význam kulturního dědictví pro člověka, nebudou pak ve svých funkcích schopni tyto požadavky prosadit. Výchova mladého člověka k folklóru, etnografickým hodnotám, ke kulturnímu dědictví vůbec je tedy proces dlouhodobý a vzhledem k orientaci na další vývoj společnosti také velmi důležitý a zodpovědný.

Když se přeneseme opět do života jihomoravské obce, zjistíme, že folklór se stal životním stylem mnohých zdejších obyvatel. Spousta z nich využívá svůj volný čas k tomu, co je baví, folklórem obohacují sami sebe i druhé. Vyjadřují touto cestou také úctu k předchozí generaci i k rodnému kraji. Výchova mladé generace ke správným hodnotám ve společnosti je jedním ze základních výchovných pilířů, proto se domnívám, že je v tomto směru velmi důležité správné naplnění školních vzdělávacích programů již od předškolního stupně. I když žijeme ve věku 21. století, tradice a zvyky ztratily něco ze své dávné původnosti, přesto nemám obavy, že by vymizely. Stále vznikají nové folklórní spolky, obnovují se tradice a zvyky za pomoci projektů a grantů a kdo zavítal na jižní Moravu, nemusí se strachovat ani o současnou mladou generaci. Podle slov etnologa Petra Janečka je folklór antropologická univerzálie a nezanikne, dokud budou lidé komunikovat, jako komunikovali tisíce let.¹³

¹³ Rádio Praha, folklórní pořad Ach, synku, synku [online] [cit. 2015/03/20].
Dostupné z: www.radio.cz/cz/rubrika/folklor/folklor-nezanikne-dokud-budou-lide-komunikovat-rika-etnolog-petr-janecek.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knihy

BREZINKA, W. *Základy filozofie výchovy*. Praha: Zvon, 1996, 213 s. ISBN 80-7113-169-5.

ČAČKA, O. *Psychologie*. Brno: Doplněk, 2000, 378 s. ISBN 80-7239-060-0.

ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2007, 656 s. ISBN 978-80-7367-273-7.

ERBEN, K. J. *Prostonárodní české písně a říkadla*. Praha: Evropský literární klub, 1937, 454 s.

FOLKLÓR ATOMOVÉHO VĚKU, kol. autorů, Praha: Národní muzeum UK, 2011. ISBN 978-80-7036-315-7. ISBN 978-80-87398-11-1 (FHS UK).

FROLEC, V. *Dítě a tradice lidové kultury*. Brno: Blok, 1980, 183 s.

GALUŠKA, Z. *Slovácko sa nesúdí*. Praha: Mladá fronta, 1972, 160 s. ISBN 23-059-72.

GALUŠKA, Z. *Slovácko sa súdí*. Praha: Lidová demokracie, 1969, 160 s. ISBN 33-269-69.

GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠOVÁ, D., URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika I*. Olomouc: Hanex, 1991, 231 s. ISBN 80-85783-20-7.

GRÜN, A. *Bud' dobrý sám k sobě*. Karmelitánské nakladatelství s.r.o., Kostelní Vydří 1998, 33 s. ISBN 80-7192-667-1.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*, Portál, 2000, 776 s. ISBN: 807178303X.

HORKÁ, H. *Výchova pro 21. století*. Brno: Paido, 2000, 127 s. ISBN 80-85931-85-0.

HRUŠKA, J. *Desatero doporučení ke strategii psaní projektů* [online]. Dostupné z: http://www.sweb.cz/jiri_hruska/texty/grantové%20desatero.doc. [cit. 15-1-2008].

HUDEBNÍ VÝCHOVA pro 7. ročník základní školy, Praha: SPN, a. s., 1998, 152 s. ISBN 80-725-048-X.

JANČÁŘ, J. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, 373 s. ISBN 80-86156-31-1.

KAFKA, B. *Kultura rozumu a vůle*. Olomouc: Poznání, 2000, 284 s. ISBN 80-902739-1-2.

KREJČÍ, M. a kol. *Výchova ke zdravému životnímu stylu*. Plzeň: Fraus, 2011, 188 s. 978-80-7238-930-8.

KUČEROVÁ, S. *Člověk - hodnoty - výchova*. Prešov: ManaCon, 1996, 231 s. ISBN 80-85668-34-3.

KUJAL, B. a kol. *Pedagogický slovník I. díl*. Praha: SPN, 1965, 350 s. ISBN nemá.

MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993, 124 s. ISBN 80-901424-7-8.

MORRISH, R. G. *12 klíčů k důsledné výchově*. Praha: Portál, 2003, 135 s. ISBN 80-7178-786-8,

OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ, 1907, heslo Umění. Sv. 26, str. 170 – 175, 1080 s.

OBČANSKÁ VÝCHOVA a RODINNÁ VÝCHOVA 7, Plzeň: Fraus, 2004, 169 s. ISBN 80-7238-325-6.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1998, 324 s. ISBN 80-7178-029-4.

RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM základní vzdělávání, Praha: VÚP, 2005, 124 s. ISBN 80-87000-02-1.

STRACHOTA, O. *Slovácké figurky pokračují...*, Uherské Hradiště: Nakladatelství Tomáš Ježek, 2007, 148 s. ISBN 978-80-86528-12-0.

PAVLICOVÁ, M., UHLÍKOVÁ, L. *Od folkloru k folklorismu. Slovník folklorního hnutí na Moravě a ve Slezsku*. Strážnice, 1997, 238 s. ISBN 80-86156-06-0.

PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.

PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova*. Praha: ISV, 2001, 211 s. ISBN 80-85866-72-2.

VÝCHOVA KE ZDRAVÉMU ŽIVOTNÍMU STYLU, Plzeň: Fraus, 2011, 192 s. ISBN 978-80-7238-930-8.

ZPRAVODAJ NAŠE MUTĚNICE. OÚ Mutěnice, 1997, 2005, 2007, 2008, 2014.

Odborné časopisy, brožury, skripta, diplomové práce

BARAN, L., STAŇKOVÁ, J. *Lidové kroje na Slovácku*. Praha: ČTK Pressfoto, 1982, 14 s.

BITTNEROVÁ, D. *Kultura dětí a dětský folklor*. In *Folklor atomového věku*. Kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti. Ed. Petr Janeček. Praha: Národní muzeum a Fakulta humanitních studií UK v Praze, 2011, s. 13–38.

BLAHŮŠEK, J. *Právní nástroj na ochranu tradiční a lidové kultury*. In *Mezinárodní porada zemí střední a východní Evropy o národních politikách zaměřených na zachování a podporu tradiční lidové kultury jako důležité složky nemateriálního kulturního dědictví*. Strážnice: NÚLK, 2005, 113 s.

BLAHŮŠEK, J. *Prezentace lidové kultury na internetu*. In KOLEKTIV AUTORŮ. *Problematika prezentace a medializace tradiční lidové kultury*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006, s. 166-122. ISBN 80-86156-79-6.

FOLTÝN, D. *Nahlédnutí do zamlženého zrcadla minulosti*. In *Prameny paměti*. Sedm kapitol o kulturně historickém dědictví pro potřeby výchovné praxe, Praha 2008, 151 s. ISBN 80-7290-352-8.

FOLTÝN, D. a kol. *Prameny paměti. Sedm kapitol o kulturně historickém dědictví pro potřeby výchovné praxe*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra dějin a didaktiky dějepisu, 2008, 18 s.

JABORNÍK, L. *Geograficko-etnografická charakteristika regionu Podluží, DP, České Budějovice*, 2013, 102 s.

JANČÁŘ, J. *Poznání zdrojů mravních norem a postojů jako podmínka spolupráce v multikulturní společnosti*. In KRIST, J. *Etika a tradiční lidová kultura*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1998, s. 10-19. ISBN 80-86156-17-6.

JANEČEK, P. *Folklor jako sociální produkt. Subkultury a malé sociální skupiny jako prostředí šíření současného folkloru*. In *Folklor atomového věku. Kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*. Ed. Petr Janeček. Praha: Národní muzeum a Fakulta humanitních studií UK v Praze, 2011, s. 7.

JŮVA, V. *Úvod do pedagogiky*. Brno: Paido, 1995, 110 s. ISBN 80-85931-06-0.

KRAUS, B., JŮZL, M., TANNENBERGOVÁ, M. *Teorie výchovy*, Brno: IMS, 92 s. 2011.

KUBEKOVÁ, E. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*. 1995, Roč. 30, č. 2, ISSN: 0555-5574

KVASNIČKOVÁ, H. *Právní vědomí pedagogů*. Hradec Králové/seminář, 2013, 14s.

LUKEŠOVÁ, M. *Dnešní folklór na pódiu*. Slovácko 1/15, 16 s.

MARYŠKOVÁ, J., *Kultura života a kultura smrti v konzumní společnosti*, DP, TFFJU, České Budějovice, 2010, 105 s.

MUSIL, J. *K významu tradic v rodinné výchově*. In KRIST, J. *Folklor pro děti a děti pro folklor*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000. ISBN 80-86156-36-2.

NEVORÁNEK, J., ŘEHOŘ, A., *Kapitoly ze sociologie rodiny*, Brno: IMS, 2004, 38 s.

POSPÍŠILOVÁ, J. *Kultura dětí*. In *Kultura – společnost – tradice I. Soubor statí z etnologie, folkloristiky a sociokulturní antropologie*. Eds. Lubomír Tyllner a Zdeněk Uherek. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2005, 221 s.

REISS, D. *Rodinný kodex a schopnost rodiny snášet těžkosti. Kontext III, č. 4, 1987, 66 s.* ISBN neuvedeno.

SCHAUEROVÁ, A. *Utváření vztahu k folklornímu dědictví*. In *Dětský folklor dnes. Proměny funkcí*. Strážnice: NÚLK, 2007.

SCHAUEROVÁ, A. *Atributy domova v písemném sdělení dětí*. In SCHAUEROVÁ, A. aj. *Kde jsme doma*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1997, s. 9-32. ISBN 80-86156-04-4.

SVOBODA, Z. *Sociální pedagogika*. Ústí nad Labem: PF UJEP, 2003, 76 s. ISBN 80-7044-4584.

POKORNÁ, G. *Projekty a jejich tvorba*. UP Olomouc, 2008, 32 s.

USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 5. ledna 2011 č. 11 o Koncepci účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na léta 2011 a 2015, Praha, 23 s.

ZAHRADNÍKOVÁ, J. *Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví*. In Parkan a kol., *Metodická příručka*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2008, 192 s.

Internetové zdroje

Dokumentární film Proměny lidového kroje [online] [cit. 2014-08-01].

Dostupné z:

www.ceskatelevize.cz/porady/123348-promeny-lidoveho-kroje/38645169071/.

Hodonínský deník, zprávy z regionu [online] [cit. 2014-10-26].

Dostupné z:

http://hodoninsky.denik.cz/zpravy_region/temice-fasank-pockal-na-snih20080216.html.

HRUŠKA, J. *Desatero doporučení ke strategii psaní projektů* [online] [2015-01-02].

Dostupné z:

http://www.kraj-jihocesky.cz/file.php?par%5Bid_r%5D=40878&par%5Bview%5D=0.

Jihomoravská komunitní nadace, Moravská Nová Ves [online] [cit. 2015-02-20].

Dostupné z: www.jmkn.cz/kontakt2.

Klub sportu a kultury ve Vlčnově [online] [cit. 2014-08-12].

Dostupné z: www.jizdakralu.cz/jizda-kralu-vlcnov/.

Kulturní kalendář OÚ v Mutěnicích [online] [cit. 2015-01-03].

Dostupné z: www.mutenice.cz/obec-mutenice/.

Ministerstvo kultury České republiky, MKCR.CZ [online] [cit. 2014-11-12].

Dostupné z: <http://www.dotacni.info/dotacni-rizeni-ministerstva-kultury-na-podporu-regionalni-a-narodnostni-kultury-2014/>.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, MŠMT.CZ [online] [2015-02-05].

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, MŠMT.CZ, č.2D06014, rubrika Témata [online] [cit. 2015-03-20].

Dostupné z: www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=349&lst=111.

Ministerstvo pro místní rozvoj: MMR. ČR, Strategie regionálního rozvoje ČR 2014-2020 [online] [cit. 2014-11-10].

Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/cf177bdf-81e7-4a72-8a70-2d189f1165e1/SRR-2014-2020.pdf?ext=.pdf>.

MÚ Kyjov, kulturní kalendář [online] [cit. 2015-03-21].

Dostupné z: www.mestokyjov.cz.

MÚ Strážnice, kulturní kalendář [online] [cit. 2015-03-21].

Dostupné z: www.straznice-mesto.cz/.

Národní myšlenka - Osobnost E. Burkeho [online] [cit. 2014-07-05].

Dostupné z:

www.narmyslenka.cz/view.php?navezclanku=osobnost-edmund-burke&cislocclanku=2002010016.

Národní ústav lidové kultury (NÚLK), aktuální přehled všech folklórních akcí [online] [cit. 2014-07-15].

Dostupné z: www.lidovakultura.cz.

Neziskové organizace, granty a projekty [online] [cit. 2014-12-10].

Dostupné z: www.neziskovky.cz.

O historii drátování [online] [cit. 2014-08-01].

Dostupné z: http://www.dratujeme.wz.cz/o_dratovani.html.

Osobnost M. Reinhardta [online] [cit. 2014-07-15].

Dostupné z: http://rakousko4.rssing.com/chan-5672804/all_p1.html.

Projekt „Folklór do škol“ [online] [cit. 2014-12-10].

Dostupné z: www.nulk.cz/tadyjsmedoma.

Rádio Praha, folklórní pořad Ach, synku, synku [online] [cit. 2015/03/20].

Dostupné z: www.radio.cz/cz/rubrika/folklor/folklor-nezanikne-dokud-budou-lide-komunikovat-rika-etnolog-petr-janecek.

Šátky na nošení miminek [online][cit. 2015-01-20].

Dostupné z: www.sanami.cz.

Šohaji 2015 - kalendář [online] [cit. 2015-01-19].

Dostupné z: www.vanofotisohaje.cz.

ZŠ a MŠ Mutěnice [online] [cit. 2014-10-08].

Dostupné z: www.zsmutenice.cz.

SEZNAM FOTOGRAFIÍ

1 – kroj jako rodinná tradice	73
2 – dětské hody	73
3 – průvod krojovaných dětí	74
4 – hošije v podání dětí	74
5 – malí tanečníci	75
6 – výstava starých předmětů.....	76
7 – výstava starých předmětů.....	76
8 – výstava starých předmětů.....	77
9 – výstava starých předmětů.....	77

1 – kroj jako rodinná tradice

2 – dětské hody

3 – průvod krojovaných dětí

4 – hošíje v podání dětí

5 – malí tanečníci

6 – výstava starých předmětů

7 – výstava starých předmětů

8 – výstava starých předmětů

9 – výstava starých předmětů